

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านหนองโป่งราษฎร์บำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ได้ศึกษาแนวคิดเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. การบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาตามกำหนดขอบข่ายการบริหารจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
  - 2.1 ความหมายการบริหารงานวิชาการ
  - 2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
  - 2.3 กระบวนการบริหารงานวิชาการ
  - 2.4 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
3. แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์
  - 3.1 ความหมายของยุทธศาสตร์
  - 3.2 ความสำคัญของยุทธศาสตร์
  - 3.3 กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์โรงเรียน
  - 3.4 การวิเคราะห์ SWOT
4. การสนทนากลุ่ม
5. บริบทโรงเรียนบ้านหนองโป่งราษฎร์บำรุง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. การบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาตามกำหนดขอบข่ายการบริหารจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) และ(ฉบับที่3) พ.ศ.2553 กำหนดให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาไทยให้มีความหลากหลาย และมีเอกภาพในการปฏิบัติการ มีกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ได้แก่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป จากการกระจายอำนาจดังกล่าว ทำให้สถานศึกษามีสภาพคล่อง มีความเป็นอิสระ และมีความต่อเนื่องในการจัดการ โดยกำหนดขอบข่ายการบริหารจัดการศึกษา รวม 4 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 27)

1. การบริหารงานวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงาน ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้สนองความต้องการของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษากับหน่วยงาน และสถาบันอื่นอย่างกว้างขวาง ปัจจัยเกื้อหนุนการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ในด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาอื่นๆ การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีคล่องตัว โปร่งใส ครอบคลุมได้ ยึดหลักการบริการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน มีข้อบ่งชี้ดังนี้ คือ การจัดทำและเสนอขอ งบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารการบัญชีการบริหารพัสดุและสินทรัพย์

3. การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมายระเบียบเป็นไปตามธรรมาภิบาล ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญและกำลังใจที่ดี ใฝ่ใฝ่ยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีข้อบ่งชี้ดังนี้ คือการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติราชการวินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ

4. การบริหารทั่วไป การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบองค์กร ให้บริการ บริหารอื่นๆบรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกในการให้บริการและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล มีข้อบ่งชี้ดังนี้ คือ

การดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารและพัฒนา
องค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร งาน
ดูแลอาคารสถานที่ งานจัดทำสำมะโนนักเรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงานการ
จัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การ
ส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนและ
ประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัด
การศึกษา งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ การจัดระบบควบคุม
ภายในหน่วยงานบริการสาธารณะและงานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

จากขอบข่ายงานการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย การบริหารงาน
วิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป นั้นสรุปได้ว่า
คุณภาพของการบริหารงานสถานศึกษาขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการเป็นหลัก ส่วนการ
บริหารงานด้านอื่นๆ เป็นไปเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารงานวิชาการเป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาและนอก
สถานศึกษา การบริหารจึงจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงแนวคิดกับการบริหารงานวิชาการไว้ ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 28) แนวทางการ
กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ตามกฎหมาย กระทรวง ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา พ.ศ.
2550

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบ
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนและ
สังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม
2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมี
ความสำคัญที่สุด
3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร
กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้
4. มุ่งจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพ
การจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วง
ชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่และระดับสถานศึกษา
5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพ
ในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 84) ได้กำหนดแนวคิด
เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมมือดำเนินการ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เจริญงอกงามในทุกด้าน เพื่อเติบโตขึ้นจะได้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

2. การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

3. งานวิชาการในโรงเรียน เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2544 : 82) งานวิชาการจะดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ ต้องมีการวางแผนล่วงหน้าเสมอ การวางแผนงานวิชาการมีหลักการปฏิบัติดังนี้

1. การจัดองค์การของงานวิชาการให้เกิดระบบและสายงาน ให้มีความคล่องตัวและราบรื่น

2. การวางแผนประสานงานวิชาการกับหน่วยงานอื่นในโรงเรียนให้เกิดการประสานประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

3. การเตรียมอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การจัดงบประมาณ ก็เป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนและนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5. การจัดบุคลากรทำงานด้านวิชาการให้เหมาะสมตามวุฒิ และประสบการณ์
 ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2544 : 160) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการให้ประสบความสำเร็จนั้น มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก การวางแผนงานวิชาการโดยโรงเรียนจะต้องวางนโยบายในการปฏิบัติงานวิชาการ จัดระบบงาน กำหนดวิธีการ จัดบุคลากรในการปฏิบัติงาน จัดทำโครงการและแผนการปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 2 การติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผนและโครงการ โดยควรจัดให้มีปฏิทินงานของโรงเรียน เพื่อติดตามและควบคุมงานให้ดำเนินไปตามแผนขั้นตอนสุดท้ายการประเมินผล เป็นการประเมินระบบงานหรือแผนงานที่วางไว้ การประเมินจะต้องจัดทำเป็นระยะๆ และเมื่อโครงการหรือแผนงานสำเร็จเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อดูว่าได้ผลตามเป้าหมาย หรือต่ำกว่าเป้าหมาย จะได้หาทางแก้ไขต่อไป

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 71) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ว่าต้องประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน และสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด

3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วม ในการกำหนดหลักสูตรในการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา ได้ทุกช่วงชั้น ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพ ในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย

สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้น ถือเป็นงานสำคัญที่ผู้บริหารให้ความสนใจและตระหนักถึงหน้าที่ และความรับผิดชอบ รู้จักปรับปรุงตนเอง ให้รู้และเข้าใจงานวิชาการ สามารถเป็นผู้นำของครูด้านงานวิชาการได้ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับนโยบายหลัก มุ่งร่วมกันทำงานเป็นทีมมีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปยังผู้ปฏิบัติ ส่งเสริมผู้ร่วมงาน ให้ปรับปรุงตนเองตลอดมีการติดตามประเมินผลเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการและต้องมีการประสานงานกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ และเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของการบริหารการศึกษาทุกระดับผู้บริหารการศึกษา จะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริหารการศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประมวลการสอน อุปกรณ์การสอนการจัดตารางสอนแบบเรียนการวัดผลการศึกษาการสอนต่างๆที่ทันสมัยอยู่เสมอ งานวิชาการจะชี้ให้เห็นถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้นๆ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเอาใจใส่ในงานวิชาการเป็นพิเศษเพราะการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนในโรงเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารงาน วิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการหมายถึงการบริหารโรงเรียนโดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 6) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของโรงเรียน

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2544 : 160) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการหมายถึงการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะหน้าที่ของสถานศึกษา คือ การให้ความรู้ในด้านวิชาการแก่ผู้เรียน มีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทาง วิชาการ มีการทำงานร่วมกันกับครู-อาจารย์ ให้คำแนะนำและประสานงานให้ทุกคนทำงาน ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

รุจิ ภู่อสาระ (2545 : 56) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่างานวิชาการเป็นงานที่รวมภารกิจหลักของหน่วยการศึกษาหรือสถานที่บ่งบอกถึงปรัชญา จุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้รับบริการซึ่งได้แก่นักเรียนหรือบุคคลในชุมชนได้รับการพัฒนาตนเองด้านความรู้เจตคติและทักษะในศาสตร์ต่างๆเพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยเฉพาะ

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 22) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการหมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิดทุกประเภท ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการบริหารสิ่งแวดล้อมต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้การสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ไปหล่อเลี้ยงหัวใจที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการ ที่ทำให้งานวิชาการเกิดพลวัต อยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดไป

จากการศึกษาความหมายของการบริหารงานวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินการตามกิจกรรมที่จัดขึ้นในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยผู้บริหารโรงเรียนครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการปรับปรุงการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านการเรียนและมีพัฒนาการทางด้านการดำเนินชีวิตโดยมีเป้าหมายคือ ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด

2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

หน้าที่ของหน่วยงานหรือสถาบันทางการศึกษาให้ความรู้แก่ผู้เรียนผู้รับบริการและประชากรกลุ่มเป้าหมายหลายๆที่คณะกล่าวถึงงานวิชาการเป็นงานหลักในการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญมากที่สุดผู้บริหารทุกคนควรรับผิดชอบงานวิชาการเป็นอันดับแรกเพราะหน้าที่ของโรงเรียนคือการให้บริการทางวิชาการ

อัมภา บุญช่วย (2537 : 2) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าโดยทั่วไปภารกิจหรืองานในโรงเรียนโดยเฉพาะในโรงเรียนมักแยกเป็น 6 งานในบางโรงเรียนจะแยกย่อยมากหรือน้อยกว่านี้ขึ้นอยู่กับปริมาณของนักเรียนไม่มีโรงเรียนหรือโรงเรียนใดไม่ได้จัดให้มีงานด้านวิชาการซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญหรือเรียกว่าเป็นงานหลักของโรงเรียนหรือโรงเรียน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2540 : 40) ในการบริหารงานด้านวิชาการนั้น ครูใหญ่ หรือผู้บริหารสถานศึกษาโดยทั่วไปควรกระจายอำนาจ (Share of Authority) และความรับผิดชอบ (Responsibility) ไปให้ครูทุกคน ความเป็นผู้นำของผู้บริหารอยู่ที่ความสามารถที่จะใช้ผู้อื่นให้ทำงานโดยไม่ต้องบีบบังคับหรือขู่เข็ญ แต่อยู่ที่เทคนิคในการกระตุ้นเตือน (Motivate) ให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสอนนักเรียนทุกคน ขยันขันแข็งทำงานอย่างเต็มใจและอดทน

อย่างไรก็ตามครูใหญ่และผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนพึงระลึกอยู่เสมอว่า ตนเองไม่ใช่ครูของครู และไม่รอบรู้ในด้านวิชาการไปเสียหมดทุกสาขา การบริหารจึงอาศัยเทคนิคการรู้จักใช้คนมากกว่า การสอนคนอื่นว่าเขาควรทำอะไร ควรเป็นหน้าที่ของครูไม่ใช่หน้าที่ของผู้บริหาร ผู้บริหารเพียงดูแลครูทำงานให้ดีที่สุด และใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เท่านั้น การที่ครูคนใดในโรงเรียนทำงานขาดประสิทธิภาพ ไม่สนใจในการสอน ไม่สนใจนักเรียนและไม่ชวนช่วยหาความรู้เพิ่มเติม แต่เป็นครูในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข นั่นถือเป็นความบกพร่องของครูใหญ่ ซึ่งครูใหญ่ที่ดีจะต้องดูแลให้ครูมีความขยันขันแข็ง ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการอย่างไรดี อย่างหนึ่งให้เขารู้สึกอึดอัดใจและเป็นความผิดแบบขาดความสุขที่จะปรับปรุงตนเองให้เป็นครูที่ดี วิธีการดำเนินการนี้ ครูใหญ่จะต้องใช้วิธีการประชาธิปไตย และเทคนิคการบริหารไม่ใช่วิธีการบังคับขู่เข็ญซึ่งเป็นวิธีเผด็จการ

พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 235) กล่าวถึงงานหลักในการบริหารโรงเรียน น่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนคืองานวิชาการส่วนงานอื่นๆเป็นงานสนับสนุนในงานวิชาการดำเนินไปด้วยดีเท่านั้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 1) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงาน วิชาการไว้ว่างานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารโรงเรียนไม่ว่าโรงเรียนจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจหลักของโรงเรียนและเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจหลักของโรงเรียนซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

จันทรานี สงวนนาม (2545 :143) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงาน วิชาการไว้ว่างานการบริหารของโรงเรียนทุกโรงเรียนไว้ว่าโรงเรียนมีภารกิจที่จะต้องบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการการบริหารงานธุรการการบริหารงานบุคคลการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของการบริหารโรงเรียนและถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาผู้บริหารโรงเรียนจะต้องหาความสนใจและให้ความสำคัญอย่างมากเพราะมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเป็นหลัก

รุจิรภัฏสารและจันทรานี สงวนนาม (2545 : 57) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโรงเรียนและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งส่วนการบริหารงานด้านอื่น ๆ นั้นแม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกันแต่ก็เป็นเพียงส่วนเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

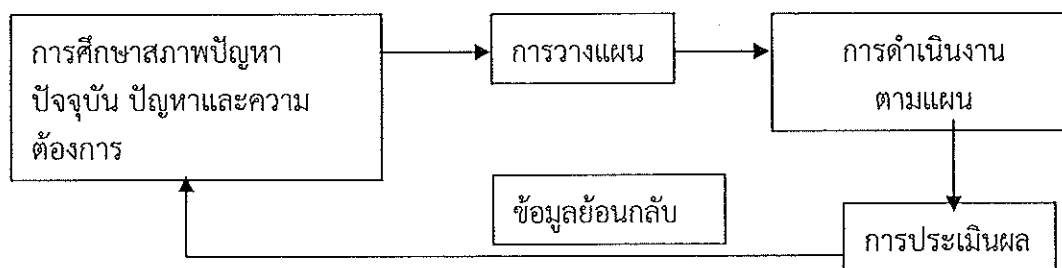
ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา (2546 : 4) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงาน วิชาการไว้ว่างานวิชาการเป็นงานหลักและมีความสำคัญยิ่งที่กำหนดบทบาทและภารกิจของหน่วยงานหรือโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีทิศทางไม่ก่อให้เกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่และผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้ว่างานใดเป็นงานหลักหรืองานสนับสนุน

จากการศึกษาความสำคัญของการบริหารงานวิชาการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นถือเป็นหัวใจสำคัญ เป็นงานที่สำคัญและเป็นงานหลักในการบริหารของโรงเรียน ที่ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องประสานงานและร่วมมือพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตรงตามจุดมุ่งหมาย

2.3 กระบวนการบริหารงานวิชาการ

อำภา บุญช่วย (2537 : 9-14) กล่าวไว้ว่า กระบวนการบริหารวิชาการในโรงเรียนควรมี 4 ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
- ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน
- ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการตามแผน
- ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล

แผนภาพที่ 2 แสดงกระบวนการบริหารงานวิชาการ

จากแผนภาพที่ 2 สามารถอธิบายถึงกระบวนการบริหารวิชาการในโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

สภาพปัจจุบันหมายถึงสภาพความเป็นจริงที่กำลังเป็นอยู่หรือดำเนินอยู่ในขณะนั้นสภาพปัญหาหมายถึงสภาพแตกต่างของสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหรือผลที่ปรากฏสิ่งที่ต้องการให้เป็นไปหรือเป้าหมายความต้องการหมายถึงแนวโน้มที่จะให้ถึงจุดหมายที่พึงปรารถนาตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ดังนั้นการศึกษาสภาพทั้ง3 อย่างนี้อาจจะทำได้ในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลต่างๆของโรงเรียนประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยรวมแสดงผลการสอบรายปีสถิติการมาเรียนจำนวนและอัตราการเข้าชั้นของนักเรียนสื่อการเรียนการสอนประจำห้องเรียนจำนวนและประเภทสื่อในห้องเรียนการนิเทศในการซ่อมเสริมโครงการต่างๆที่ส่งเสริมงานวิชาการ

1.2 ข้อมูลที่เป็นข้อกำหนดที่ต้องยึดเป็นแนวทางเช่นแผนการศึกษาแห่งชาติพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหลักสูตรเอกสารหลักสูตรหนังสือแบบเรียนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่ว่าด้วยเรื่องการประเมินการเรียนการสอนตามหลักสูตรนโยบายของกรม

และกระทรวงและมติคณะรัฐมนตรีส่วนวิธีการศึกษาสภาพปัญหาปัญหาและความต้องการมีวิธีศึกษาได้หลายอย่างดังนี้

1.2.1 ศึกษาโดยวิธีประเมินความต้องการมี 4 ขั้นตอนคือ

- 1) สำรวจสิ่งที่เกี่ยวข้อง
- 2) ตรวจสอบให้แน่ชัดว่าปัญหาคืออะไร
- 3) หามาตรฐานและคุณค่าว่าสิ่งนั้นควรเป็นเช่นไร
- 4) บันทึกรายการของความต้องการที่แตกต่างกัน

1.3 ศึกษาโดยวิธีวิจัยเป็นกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้จากปัญหาที่ชัดเจนอย่างมีระบบโดยอาศัยวิธีทางวิทยาศาสตร์

1.4 ศึกษาโดยการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆเช่นเครื่องมือประเมินคุณภาพการศึกษาที่หน่วยงานจัดทำขึ้น

1.5 ศึกษาโดยสัมมนาเพื่อค้นหาปัญหาเช่นการสัมมนาครูผู้สอนคณิตศาสตร์เป็นต้น

2. ขั้นตอนการวางแผนประกอบด้วย

2.1 จัดทำแผน

2.1.1 กำหนดนโยบายเป้าหมายและการวางแผนงานวิชาการของโรงเรียน

2.1.2 จัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียน

2.1.3 การวางแผนการสอน

2.1.4 การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน

2.1.5 การนิเทศการสอน

2.1.6 ห้องสมุด

2.1.7 การวัดและประเมินผล

2.1.8 พัฒนาการสอนในกลุ่มต่างๆ

2.1.9 การสอนซ่อมเสริม

2.1.10 การใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนการสอน

2.1.11 รายงานผลการเรียน

2.2 การจัดปฏิทินปฏิบัติงานในรอบปีการศึกษาหนึ่งๆมีกิจกรรมหลายอย่างที่โรงเรียนต้องปฏิบัติการจัดให้มีการทำปฏิบัติให้ชัดเจนว่าวันใดเดือนใดจะประกอบกิจกรรมอะไรทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องเตือนความจำของผู้รับผิดชอบให้ปฏิบัติงานให้เสร็จตามเวลา

2.3 การจัดทำแผนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนควรจะควบคุมติดตามการปฏิบัติสอนของครูให้เป็นไปตามเนื้อหาและกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในคู่มือและแผนการสอน

2.4 การจัดตารางสอนผู้บริหารผู้บริหารควรมอบหมายให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและคณะทำงานเป็นผู้จัดตารางสอนโดยผู้บริหารคอยควบคุมดูแลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดทำตารางสอน

- 2.5 การจัดครูเข้าสอนผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงความต้องการและ
ความถนัดของครู
- 2.6 การจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียนผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจใน
การนักเรียนเข้าชั้นเรียน
3. ขั้นตอนการดำเนินการตามแผนงานวิชาการดังนี้
- 3.1 ตรวจสอบการเตรียมการสอนหรือบันทึกการสอน
- 3.2 ให้ครูเข้าปฏิบัติการสอนตรงเวลา
- 3.3 ควบคุมกำกับติดตามและนิเทศให้ครูดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไป
ตามแผนการสอนหรือคู่มือครู
- 3.4 จัดครูเข้าสอนแทนในกรณีครูไม่มาปฏิบัติงาน
- 3.5 ควบคุมดูแลให้ครูจัดซ่อมเสริมนักเรียน
- 3.6 สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 3.7 ควบคุมติดตามให้ครูที่รับผิดชอบงานและโครงการเป็นไปตามปฏิทิน
งาน
4. ขั้นตอนการประเมินผลการประเมินผลงานวิชาการเป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะ
จะทำให้ทราบว่าการทำงานมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้
หรือไม่จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไปเรื่องของการประเมินผลงานวิชาการผู้บริหาร
โรงเรียนควรมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้
- 4.1 การประเมินผลการเรียนของนักเรียนมีแนวปฏิบัติดังนี้
- 4.1.1 จัดหาเครื่องมือประเมินทุกชนิดเพื่อให้ครูสะดวกในการใช้
- 4.1.2 ส่งเสริมครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนสม่ำเสมอเพื่อ
ปรับปรุงการเรียนการสอน
- 4.1.3 รับฟังปัญหาในการประเมินผลการเรียนเพื่อจะได้แนะนำ
ช่วยเหลือและให้การนิเทศในลักษณะต่างๆ
- 4.1.4 จัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนเพื่อให้ครูใช้สอนซ่อมเสริมแก่
นักเรียน
- 4.1.5 ประสานสัมพันธ์กับทางผู้ปกครองนักเรียนเพื่อรายงาน
ความก้าวหน้าของนักเรียนเพื่อหาทางร่วมมือพัฒนาเด็ก
- 4.1.6 ประเมินผลความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียนแล้วนำผล
มาเปรียบเทียบกับปีก่อนเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นตลอดเวลา
- 4.2 การประเมินผลโครงการวิชาการของโรงเรียนมีแนวปฏิบัติดังนี้
- 4.2.1 เป็นผู้ริเริ่มและส่งเสริมการจัดทำโครงการวิชาการของโรงเรียน
- 4.2.2 พิจารณาและประเมินความสำคัญของโครงการร่วมกับครู
- 4.2.3 ติดตามและช่วยเหลือการดำเนินการตามโครงการ

- 4.2.4 ให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานโครงการ
- 4.2.5 เป็นผู้ประเมินหรือแต่งตั้งคณะทำงานประเมินผลโครงการ
- 4.2.6 เป็นผู้ตรวจสอบและตัดสินใจในการปฏิบัติงานหรือจัดทำ

โครงการต่อเนื่อง

- 4.2.7 เผยแพร่ผลงานที่ได้จากโครงการ
- 4.3 การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูมีแนวปฏิบัติดังนี้
  - 4.3.1 สังเกตพฤติกรรมการสอนของครู
  - 4.3.2 ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของครูโดยวิธีการต่างๆเช่นการสังเกตความก้าวหน้าของเด็กตรวจสอบจากผลงานของเด็ก
  - 4.3.3 รับฟังข้อมูลจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู
  - 4.3.4 จัดประชุมประเมินผลงานของครู
  - 4.3.5 สรุปลงการประเมินการทำงานโครงการวิชาการที่ได้รับมอบหมาย
  - 4.3.6 ทำการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 5-16) กล่าวว่ากระบวนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโดยทั่วไปมีขอบข่ายค่อนข้างกว้างขวางหลักการบริหารงานวิชาการจะแบ่งออกเป็นขั้นตอนกระบวนการบริหารงานวิชาการดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการจะเป็นการกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านวิชาการโดยมีงานต่อไปนี้

- 1.1 จัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 1.2 จัดสภาพงานวิชาการและวิธีการทำงาน
- 1.3 จัดครูอาจารย์เข้าสอน
- 1.4 จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน
- 1.5 จัดทำโครงการสอน

โครงการสอนซ่อมเสริมโครงการส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเองการจัดชุมนุมต่างๆลูกเสือเนตรนารีมีการแนะแนวการศึกษาและอาชีพตลอดจนการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาต่างๆจัดให้มีห้องสมุดโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูล

2. งานเกี่ยวกับการบริการส่งเสริมให้มีการให้บริการเกี่ยวกับสื่อการสอนเพื่อช่วยเหลือครูในด้านการสอนและอุปกรณ์ต่างๆมีการจัดรวบรวมเอกสารคำสอนคู่มือครุรวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเช่นอาคารสถานที่การจัดหาวัสดุอุปกรณ์เป็นต้น

3. ขั้นส่งเสริมและติดตามผลในด้านวิชาการเพื่อให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการผู้บริหารควรมีการส่งเสริมปรับปรุงพัฒนาและประเมินผลงานด้านวิชาการดังนี้

- 3.1 ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ได้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ
- 3.2 สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาการได้แก่การกำหนด

จุดมุ่งหมายและนโยบายที่เหมาะสมกับโรงเรียนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

- 3.3 ริเริ่มและสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานด้านวิชาการ

3.4 จัดบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียนเช่นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม
วิชาการ

3.5 จัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ

3.6 จัดตั้งคณะทำงานทางวิชาการขึ้นลักษณะของคณะอาจจัดรวมกันเป็น
คณะครูในแผนกเดียวกันมาร่วมกันทำงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3.7 ส่งเสริมให้จัดตั้งชุมนุมหรือชมรมทางวิชาการเพื่อจัดกิจกรรมและ
เผยแพร่ทางด้านวิชาการ

3.8 ส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมประชุมสัมมนาฝึกอบรมเพื่อเป็นการ
แลกเปลี่ยนความรู้และเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ

3.9 ส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 7-8) ได้กล่าวว่ากระบวนการบริหารงานวิชาการ
ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. การวางแผนพัฒนาหรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ซึ่งเป็นการวางแผนที่มี
พื้นฐานมาจากสภาพที่เป็นปัญหาหรือความต้องการที่จะพัฒนางานและกำลังงบประมาณใน
ขั้นตอนนี้ประกอบด้วยงานต่อไปนี้

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์

1.2 การกำหนดภารกิจหรือพันธกิจ

1.3 การกำหนดจุดมุ่งหมาย

1.4 การกำหนดกลยุทธ์

1.5 การกำหนดแผนงาน/โครงการ

2. การทำแผนไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในขั้นตอนนี้
ประกอบด้วยงานต่อไปนี้

2.1 การจัดองค์กรหรือจัดบุคลากรเข้ารับผิดชอบงานได้แก่การกำหนด
หัวหน้าโครงการผู้ดำเนินงานและภารกิจของผู้รับผิดชอบ

2.2 การสั่งการหรือมอบหมายงาน

2.3 การควบคุมงาน

2.4 การติดตามกำกับ

2.5 การประสานงาน

2.6 การนิเทศงาน

3. การประเมินผลการปฏิบัติตามแผนเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงาน
สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ประกอบด้วยงานต่อไปนี้

3.1 การประเมินระหว่างการดำเนินงาน

3.2 การประเมินเมื่อสิ้นสุดงาน

3.3 การรายงาน

ซุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 37) กล่าวว่ากระบวนการบริหารงานวิชาการที่จะกล่าวถึงเพื่อความสอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะงานได้จัดไว้ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Planning) เป็นขั้นเตรียมการโดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไปรวมทั้งวิเคราะห์ความเป็นไปได้แล้วจึงหาทางเลือกที่ดีที่สุดกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์จัดแผนงานโครงการจัดกิจกรรมที่นำไปสู่ที่ปฏิบัติการวางแผนงานวิชาการจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจและกลยุทธ์ต่างๆการวิเคราะห์จุดเด่นหรือจุดแข็งหาจุดอ่อนหรือสิ่งที่ต้องปรับปรุงปัญหาพัฒนาการวิเคราะห์โอกาสและการจัดการเชิงรุกรวมทั้งสิ่งที่ยังเป็นอุปสรรคต่างๆ

2. ขั้นการจัดองค์การ (Organizing) ในสายงานวิชาการมีการจัดองค์การและระบบโครงสร้างโดยที่ผู้บริหารมอบความรับผิดชอบให้กับผู้ช่วยเหลือรองผู้บริหารให้ทำหน้าที่งานวิชาการและแบ่งงานไปตามลักษณะงานในแต่ละกลุ่มวิชาหมวดวิชาแผนกวิชาภาควิชาคณะวิชา เป็นต้นอย่างไรก็ตามการบริหารงานวิชาการจะต้องมีคณะกรรมการหรือสภาวิชาการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยงานภายในดูแลควบคุมส่งเสริมให้การปฏิบัติงานวิชาการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องจัดฝ่ายรับผิดชอบแต่ละงานไว้อย่างชัดเจนได้แก่ 1) ฝ่ายทะเบียนและประเมินผลซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการรับนักเรียนหรือผู้เรียนจัดทำทะเบียนผลการเรียนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาฝ่ายหลักสูตรและการสอนเกี่ยวข้องกับการจัดทำตารางสอนจัดชั้นเรียนจัดห้องเรียนจัดครูประจำวิชาครูประจำชั้นจัดเอกสารและคู่มือหรือหนังสือประกอบการสอน 2) ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์การศึกษาเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการจัดทำสื่อและอุปกรณ์บริการเครื่องมือและเทคโนโลยีห้องปฏิบัติการต่างๆตามลักษณะวิชา และ 3) ฝ่ายนิเทศงานวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องโดยการประชุมอบรมสัมมนาจัดระบบควบคุมมาตรฐานและประเมินผล 4) ฝ่ายส่งเสริมเกี่ยวกับการจัดการบริการห้องสมุดศูนย์สารสนเทศศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เป็นต้น

3. ขั้นการจัดดำเนินงาน (Processing) เป็นขั้นดำเนินงานตามแผนและโครงการหรือกิจกรรมที่วางไว้ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในขั้นของการวางแผนและการจัดองค์การผู้บริหารทำหน้าที่คอยกำกับให้คำปรึกษาติดตามประเมินให้ขวัญและกำลังใจส่งเสริมให้มีกิจกรรมต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการและผู้บริหารจะทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศงานภายในตามกระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและคุณภาพของผลผลิตอีกด้วย

4. ขั้นการนิเทศภายใน (Supervising) ในการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการนิเทศภายในซึ่งผู้บริหารต้องควบคุมกำกับติดตามและประเมินผลพร้อมทั้งให้ขวัญกำลังใจและกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารทำกิจกรรมร่วมกับผู้สอนหรือผู้ปฏิบัติงานการนิเทศภายในมีความหมายรวมถึงการนิเทศเรื่องเรื่องหลักสูตรและการสอนโดยการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมพัฒนาศักยภาพสูงขึ้นได้แก่การค้นหาวិเคราะห์ปัญหา

และความต้องการ(Need assessment) การเลือกและกำหนดทางเลือก (Alternative forecasting) การใช้ข้อมูล (Information) การปฏิบัติตามแผน (Doing) การประเมิน (Evaluation)และให้กำลังใจ (Reinforcement) ซึ่งรายละเอียดแต่ละขั้นตอน

5. ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluating) เป็นขั้นการตรวจสอบความก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนางานวิชาการเป็นระยะๆเป็นการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นกับ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่ามีปัญหาที่มีความสำเร็จหรือไม่มีอุปสรรคอะไรบ้างที่ ต้องแก้ไขควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไขอย่างไรโดยการประเมินทั้งตัวป้อนกระบวนการผลิต และสภาพบริบททั่วไปเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานครั้งต่อไป

จากแนวคิดของนักการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่ากระบวนการการบริหารแบ่งออกได้ เป็นสามส่วนคือส่วนที่หนึ่งการเตรียมการได้แก่การตัดสินใจการวางแผนและการจัดองค์การ ส่วนที่สองเป็นส่วนที่เป็นปฏิบัติการได้แก่การจัดคนเข้าทำงานการอำนวยความสะดวกการจัดสรรทรัพยากร ส่วนที่สามส่วนที่เป็นการควบคุมประเมินผลได้แก่การควบคุมและการประเมินผล

2.4 ขอบข่ายการบริหารวิชาการในโรงเรียน

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงขอบเขตงานการบริหารวิชาการไว้ดังนี้
กมล ภู่งประเสริฐ (2545 : 9-18) กำหนดขอบข่ายงานการบริหารงานวิชาการ ไว้

ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร
2. การบริหารการเรียนการสอน
3. การบริหารการประเมินผลการเรียน
4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา
5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
6. การบริหารวิจัยและพัฒนา
7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ
8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ
9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา

จันทราณี สงวนนาม (2545 : 145) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ไว้

ดังนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย
  - 1.1 การศึกษาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดระบบ
  - 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
  - 1.3 สื่อการเรียนรู้
  - 1.4 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้
2. การวิจัยในชั้นเรียน
3. การสอนซ่อมเสริม
4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

5. การนิเทศภายในสถานศึกษา
  6. การประกันคุณภาพการศึกษา
- กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32 - 33) ได้ให้ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 12

ด้านดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร

หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

อุดมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 9) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ 6 กลุ่มงาน ดังนี้

1. งานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
2. งานบริหารหลักสูตร
3. งานสื่อและนวัตกรรม
4. งานวัดและประเมินผล

6. งานส่งเสริมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 29-51) ได้กำหนดขอบข่ายภารกิจในการบริหารงานวิชาการ 17 ด้าน ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้

1.1 วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ทำได้

1.2 การวิเคราะห์หลักสูตรโรงเรียนเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่

โรงเรียนให้ความสำคัญ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนและชุมชน เพื่อนำมาเป็น

ข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ของโรงเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4 จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ของโรงเรียนเพื่อนำไปจัดทำรายวิชา พื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนประเมิณผลและปรับปรุง

หลักสูตรท้องถิ่น มีหลักในการพัฒนาที่ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายได้เกิดปัญญา หรือเกิดผลการเรียนรู้ดังนี้ (กองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน. 2542 : 4)

1. การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ มีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้สภาพ ปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และการปรับปรุงอย่างลึกซึ้ง คือ ให้อูรู้และเข้าใจอย่างกระจ่างว่าเป็นอยู่ในปัจจุบัน จนสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ของตนเองได้

2. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติจริง มีเป้าหมายมุ่งที่ การเรียนรู้ในการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการปฏิบัติจริง จนเกิดความชำนาญ และสามารถ ปฏิบัติได้ในทุกสถานการณ์

3. การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน มีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้ เพื่อเป็นผู้มี คุณธรรมจริยธรรม ด้วยการมีความเชื่อและตระหนักว่ามนุษย์ทุกคนต้องร่วมมือกัน พึ่งพาอาศัย กัน และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

4. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ เป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้ เพื่อพัฒนา ตนเองให้มีชีวิตที่องกาม ปรับปรุงบุคลิกภาพอย่างมั่นใจ เน้นการมีเหตุผลและวิสัยทัศน์

สรุปได้ว่าการพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นชอบการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การวิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เขตพื้นที่การศึกษาร่วมกับ สถานศึกษาให้ความสำคัญนำมาจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาและนำมาจัด กิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้กับกลุ่มผู้เรียนที่เป็น กลุ่มเป้าหมายที่จัดตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นนั้นๆ เป้าหมายหลัก คือ ต้องการให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ดีขึ้น

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษามีดังนี้

2.1 งานวางแผนงานวิชาการ โดยรวบรวมข้อมูลและกำกับดูแล นิเทศและ ติดตาม เกี่ยวกับงานวิชาการได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐาน การศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาและพัฒนา และส่งเสริมให้มีแหล่ง เรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการโรงเรียน การวางแผนงาน ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นเครื่องชี้แนวทาง การปฏิบัติงาน การวางแผน เป็น กระบวนการที่โรงเรียนได้กำหนดขึ้น เพื่อการปฏิบัติงานในอนาคต ตามความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติ ก่อนหลังการวางแผนงานวิชาการ เป็นสิ่งสำคัญและมีประโยชน์ต่อโรงเรียนมาก ช่วยให้เห็น ปัญหาต่างๆ และหาวิธีการแก้ไขตั้งแต่เริ่มต้น การวางแผนงานวิชาการจะต้องอาศัยความสำคัญ ต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียน ดังนี้

2.2.1 โรงเรียนมีงบประมาณและทรัพยากรจำกัด การวางแผน จะช่วยให้ใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่น ได้อย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

2.2.2 การวางแผนจะเป็นตัวกำหนดกิจกรรม ที่ทำในอนาคต ล่วงหน้า โดยการได้ศึกษาถึงข้อมูลและข้อเท็จจริงอื่นๆ เพื่อช่วยให้ผู้ทำงานสามารถคาดการณ์ล่วงหน้า และเตรียมพร้อมที่จะแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น

2.2.3 โรงเรียนจะประกอบด้วยงานต่างๆหลายงาน เช่น งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน นักศึกษา งานธุรการ ซึ่งแต่ละงานจะมีภาระหน้าที่และแผนการดำเนินงานของตนเอง การสามารถจัดแผนร่วมกัน ระหว่างงานต่างๆ จะทำให้โรงเรียน สามารถดำเนินงานไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้

2.2.4 การวางแผน ทำให้สามารถพัฒนาโรงเรียนไปตามทิศทางที่กำหนดไว้ และสามารถคงอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2533 : 45) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนให้มีการวางแผนงานวิชาการ ดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ

1.1 จัดระบบบริหารงานวิชาการ เป็นหมวดวิชา

1.2 รวบรวมและจัดทำระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิชาการและประชาสัมพันธ์ ให้ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ทราบ

1.3 จัดทำเอกสารคู่มือครู และคู่มือนักเรียน เผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

1.4 จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานด้านวิชาการ

1.5 วางแผนงานด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานวิชาการ

ประจำปี

1.6 จัดทำแผนงาน โครงการทางวิชาการ

1.7 จัดบุคลากร ประสานงานกับแหล่งวิชาการนอกโรงเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545 : 3-4) ได้ให้ข้อคิดว่างานวิชาการน่าจะมีขอบข่ายการบริหารงานการวางแผนงานวิชาการ ดังนี้

การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงาน ดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัด ปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอน ใน แต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก

สรุปได้ว่า การวางแผนงานวิชาการ หมายถึง การวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล กำกับดูแล นิเทศ ติดตาม ประเมินผลเกี่ยวกับงานวิชาการของผู้บริหาร การวางแผนงานวิชาการ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้ได้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลให้ได้มากที่สุด ทำให้สามารถพัฒนาโรงเรียนไปตามทิศทางที่กำหนดไว้ และสามารถคงอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้

- 3.1 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 3.2 การจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกช่วงชั้น ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.3 ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้
- 3.4 จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่างๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- 3.5 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ
- 3.6 ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียน

พิการด้อยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

ทิศนา ขัมภณี (2545 : 17) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน สาระ / เนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอน วิธีการ/กระบวนการที่ใช้ในการเรียนการสอนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการต่างๆที่ผู้บริหารรวมทั้งบุคลากรพยายามศึกษา เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียนให้มากที่สุด

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้
  - 4.1 การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดย
    - 4.1.1 การจัดทำให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เอง ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและเป็นต้นแบบให้กับทางโรงเรียนอื่น
    - 4.1.2 จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4.1.3 จัดให้มีวิชาต่างๆครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ

4.1.4 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้น สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศ ผู้บกพร่อง พิการและการศึกษาทางเลือก

4.1.5 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและโลก

4.2 โรงเรียนสามารถจัดทำหลักสูตรการจัดกระบวนการเรียนรู้การสอนและอื่นๆให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

4.3 คณะกรรมการโรงเรียนชั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรโรงเรียน

4.4 นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรโรงเรียนและรายงานผลให้สำนักงานเขตรับทราบ

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 59-60) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความพยายามจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามตรงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามที่พึงประสงค์ของสังคม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 32) ได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจะพัฒนาสิ่งใดก็ตามให้เป็นระบบจะต้องอยู่บนพื้นฐานสมเหตุสมผล ซึ่งเป็นหลักการพัฒนา โดยมีจุดเน้นที่วัตถุประสงค์และมีวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 31) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

สงัด อุทรานันท์ (2552 : 1) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตร หมายถึงการจัดทำหลักสูตร การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามตรงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และพัฒนาตนเองตามที่พึงประสงค์ของสังคม และมีวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้

5.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

5.3 จัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระการเรียนรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอ่านเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการต่างๆ

5.6 ศึกษาค้นคว้าและพัฒนา รูปแบบหรือการออกแบบกระบวนการเรียนที่ก้าวหน้า เพื่อเป็นผู้นำการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 10-11) ได้กล่าวถึง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยเสนอให้มีการดำเนินงานดังนี้

1. การรวบรวมวิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมในการเรียนการสอน ที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติได้จริง
2. การกำหนดการเตรียมการ และการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน
3. การกำหนดวิธีประเมินผลการเรียน ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หรือรายวิชาตามแนวคิดในปัจจุบันที่ต้องการ ให้มีการประเมินตามสภาพจริง
4. การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนแต่ละคน
5. การควบคุม ดูแล ส่งเสริม ให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ โดยการเยี่ยมชั้นเรียนและการประชุมเป็นระยะ
6. การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างการเรียนการสอน โดยการนิเทศภายใน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน การแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอกโรงเรียน

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 42) กล่าวถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการและการแก้ปัญหา
3. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
4. สอนโดยบูรณาการ ผสมผสานความรู้ต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ไปด้วยกัน จากสื่อและวิทยาการ

6. จัดการเรียนการสอนทุกที่ทุกเวลา ให้ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนตามศักยภาพของครูผู้สอนนับเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียนจริงๆ

ดังนั้นก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้ ผู้รับผิดชอบต้องเตรียมตัวให้พร้อม ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจในนโยบาย จุดมุ่งหมายทางการศึกษา จุดมุ่งหมายหลักสูตร ตลอดจนโครงสร้างเนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตร (อ้าง บัณฑิต.2542) วิธีการที่ใช้ที่นั้นควรจะเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เฉพาะเรื่อง และได้ฝึกทักษะที่จำเป็นในการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น การจัดทำแผนการสอน เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในโรงเรียน โดยโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ เชิญสถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติงานจริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน แก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศช่วยเหลือแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน หรือแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามความเหมาะสม

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การรวบรวม วิเคราะห์และ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึง กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมที่ให้นักเรียนปฏิบัติจริง มีการกำหนดการเตรียมการและการหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดวิธีการประเมิน ผลการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย การเรียนรู้หรือรายวิชาตามแนวคิดในปัจจุบัน ที่ต้องการให้มีการประเมินตามสภาพจริง จัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนแต่ละคน มีการควบคุมดูแล ส่งเสริม ให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแบบการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ โดยการเยี่ยมชั้น หรือการประชุมเป็นระยะ มีการรวมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน โดยการนิเทศภายใน ประกอบทั้งการพัฒนา

บุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน การแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอก โรงเรียน

6. การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน บทบาท และหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้

6.1 กำหนดระเบียบการวัด และประเมินผลของโรงเรียนตามหลักสูตร ของโรงเรียนโดยสอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

6.2 จัดทำหลักฐานเอกสารการศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผล และประเมินผลของโรงเรียน

6.3 วัดผลประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ผลการเรียนและอนุมัติผล การเรียน

6.4 จัดให้มีการประเมินผล การเรียนทุกช่วงชั้นและจัดให้มีการซ่อม เสริม กรณีที่ไม่มีผู้ผ่านเกณฑ์การประเมิน

6.5 จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล

6.6 จัดระบบการสนทนาด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอน ผลการเรียน เพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

6.7 ผู้บริหารโรงเรียน อนุมัติผลการประเมินการเรียนด้านต่างๆ รายปี และรายภาค และตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.8 การเทียบโอนผลการเรียน เป็นอำนาจของโรงเรียนที่จะแต่งตั้ง กรรมการดำเนินการ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ได้แก่ คณะกรรมการ เทียบระดับการศึกษา ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน เสนอ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และวิชาการพร้อมทั้งให้ผู้บริหารโรงเรียนอนุมัติการเทียบโอน

งาน พรายแย้มแข (2535 : 5) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการ กำหนดหรือหาปริมาณแทนคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งแทนคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใด แทน พฤติกรรมหรือสมรรถภาพของบุคคลโดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัดและผลของการวัดจะออกมา เป็นตัวเลข หรือคะแนนว่ามีจำนวนเท่าใด การประเมินว่าการประเมินผล หมายถึง การตัดสินใจ หรือวินิจฉัยเพื่อตีราคาหรือสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือพฤติกรรมของคน คนใดคนหนึ่ง อย่างมีหลักเกณฑ์ โดยอาศัยข้อมูล หรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงาน การ สัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2539 : 56) ได้กล่าวว่า การวัดหมายถึงกระบวนการบ่งชี้ ผลผลิตหรือคุณลักษณะที่วัดด้วยเครื่องมือประการใดประการหนึ่งอย่างมีระบบ

ภัทรา นิคมานนท์ (2540 : 8) กล่าวว่า การวัดผลหมายถึงการใช้เทคนิควิธีการที่ เรียกว่าเครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อการศึกษา ค้นหา หรือตรวจสอบคุณลักษณะของบุคคล ผลงานหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหมาย แทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของ สิ่งของหรือบุคคลที่ต้องการศึกษา

สมนึก ภัททิยธนี (2544 : 12) กล่าวว่า หลักการวัดผลควรแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

1. การวัดผลก่อนการเรียนการสอน เป็นการประเมินผลว่านักเรียนแต่ละคน มีพฤติกรรมพื้นฐานอยู่ระดับใด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสม กับพื้นฐานของผู้เรียน

2. การวัดผลระหว่างเรียน หรือผลย่อยในขั้นนี้การวัดผลมีบทบาทที่สำคัญ ยิ่ง เพราะผลการประเมินแต่ละหน่วยย่อยผ่านไปแล้ว จะทำให้ครูทราบได้ว่า ต้องซ่อมนักเรียนคน ใด ในเรื่องใดบ้าง

3. การวัดผลภายหลังการสิ้นสุดการเรียนการสอนหรือวัดผลรวม การวัดผลใน ขั้นนี้กระทำหลังจากการเรียนการสอนจบภาคเรียน เพื่อประกอบผลการเรียน โดยสรุปทั้งหมด โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

3.1 กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของ โรงเรียน

3.2 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สารการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล ประเมินผลการเรียนการสอน โดย เน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการปฏิบัติและผลงาน

3.4 จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และผลการเรียน จากโรงเรียนอื่น สถานประกอบการและอื่นๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สรุปได้ว่าการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง กระบวนการในการกำหนดหรือหาปริมาณแทนคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งแทนคุณลักษณะ ของ สิ่งใดสิ่งหนึ่งแทนพฤติกรรม หรือสมรรถภาพของบุคคลโดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัด และผลของ การวัดจะออกมาเป็นตัวเลข หรือคะแนนว่ามีจำนวนเท่าใด การประเมินว่าการประเมินผล หมายถึง การตัดสินใจหรือวินิจฉัยเพื่อตีราคาหรือสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือพฤติกรรม ของคนใดคนหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยอาศัยร่วมมือหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจ ผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา มีความสำคัญต่อการจัดการเรียน การสอนเพราะผลที่ได้รับจากการวัดผลและประเมินผลการเรียนนั้นเป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่า หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมดตลอดจนความพยายามต่างๆ ในอันที่จะ ส่งเสริมการเรียนการสอนบรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างน้อยเพียงใดเพื่อเป็นแนวทาง ในการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนของครูต่อไป

สมบุรณ์ ต้นยะ (2545 : 10) กล่าวว่า การวัดผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการกำหนด หรือจำนวนปริมาณอันดับหรือรายละเอียดของคุณลักษณะหรือ พฤติกรรม ความสามารถของบุคคล โดยใช้เครื่องมือเป็นหลัก ในการจัดกระบวนการดังกล่าว ทำ ให้ได้ตัวเลข หรือข้อมูลรายละเอียดต่างๆ

สรุปได้ว่า การวัดผลและการประเมินผลการเรียน เป็นกระบวนการที่ตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนว่า นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ ถ้าหากพบว่าผลยังไม่เป็นไปตามที่วางไว้ ครูก็ต้องพิจารณาว่าบกพร่องในเรื่องใด จะปรับปรุงแก้ไขได้อย่างไร จะเห็นว่า การวัดผลเป็นสิ่งที่ต้องทำตลอดเวลาควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและจุดมุ่งหมายของการวัดผล ไม่ใช่เป็นกระบวนการสุดท้ายของการเรียนการสอน ส่วนการประเมินผลการเรียนเป็นการตัดสินใจหรือวินิจฉัยเรื่องต่างๆที่ได้จากการวัดผลการศึกษาโดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับการวัดผลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พ.ศ. 2521 และ 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2553) การประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชาและจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

7.1 กำหนดนโยบายและแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานนักเรียนครูและผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

7.2 พัฒนาครูและนักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดการจัดการ การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ

7.3 พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย

7.4 รวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน การวิจัยเป็นกิจกรรมซึ่งครูผู้สอนต้องนำมาใช้เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน และพัฒนาสติปัญญาตามความสามารถของผู้เรียน โดยนักการศึกษาหลายๆท่าน ได้ให้ความหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2540 : 2) กล่าวว่า การวิจัยแต่ละประเภทย่อมแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามมีลักษณะที่ร่วมกันโดยทั่วไป คือเป็นกิจกรรมที่ใช้ปัญญา ใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถ เป็นการแสวงหาความรู้ที่ผู้วิจัยยังไม่ชัดเจนหรือยังไม่ปรากฏความรู้นั้นมาก่อน การวิจัยเป็นการสร้างสรรค์ทำให้เกิดความรู้ใหม่ มีสิ่งประดิษฐ์ใหม่เกิดขึ้น มีจุดหมายที่แน่นอน ชัดเจน มีระบบออกแบบการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนตามกระบวนการแบบแผนของการวิจัย ประเภทนั้นๆ ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือเทคนิค ที่มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ มีการจัดทำเครื่องมือที่รวบรวมมา เช่น จัดกลุ่ม คำนวณค่าสถิติ วิเคราะห์ แปลความหมายและสรุปผล โดยดำเนินการอย่างรอบคอบ รัดกุมเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดหรือข้อบกพร่อง ต้องไม่มีอคติใดๆที่มุ่งให้ข้อความจริงหรือสัจจะ กระทำการโดยยึดหลักเหตุผล

ผ่องพรรณ ตรียมงคล (2543 : 21) กล่าวว่า การวิจัยคือการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบระเบียบเพื่อทำความเข้าใจปัญหาและการแสวงหาคำตอบเป็นกระบวนการที่อาศัยวิถีทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก

ดร.รัช กิรมย์รัช (2544 : 4) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นบทบาทของครูในการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในบริบทของชั้นเรียน โดยทำไปพร้อมๆกับการทำกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ ด้วยกระบวนการที่เรียบง่ายและเชื่อถือได้ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

กาญจนา วัฒนายุ (2545 : 8) กล่าวว่า การวิจัยเป็นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆด้วยวิธีการที่เป็นแบบแผนที่เชื่อถือได้ว่า มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เพื่อซึ่งได้มาซึ่งกฎเกณฑ์ ทฤษฎีที่สามารถอ้างอิงและทำนายปรากฏการณ์ต่างๆ

ธีระพัฒน์ ฤทธิทอง (2545 : 13) กล่าวว่า การศึกษาในชั้นเรียนคือการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีระบบเพื่อทำความเข้าใจและแสวงหาคำตอบของปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของครู

สมบูรณ์ ดันยะ (2545 : 2) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการในการ ค้นคว้าหาความรู้ความจริงในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยวิธีการที่น่าเชื่อถือได้ เพื่อที่จะนำความรู้ ความจริงนั้นๆไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา หรือเพื่อก่อให้เกิดความรู้หรือทฤษฎีใหม่

สรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การศึกษาค้นคว้า อย่างมีระบบระเบียบเพื่อทำความเข้าใจปัญหาและการแสวงหาคำตอบเป็นกระบวนการที่อาศัย วิธีทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก เพื่อทำความเข้าใจและแสวงหาคำตอบของปัญหาในการจัดการ เรียนการสอนของครู ถือเป็นบทบาทของครูในการแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นใน บริบทของชั้นเรียน โดยทำไปพร้อมๆกับการทำกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ ด้วย กระบวนการที่เรียบง่ายและเชื่อถือได้ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

8. การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน มีดังนี้

8.1 จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้ เพียงพอเพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

8.2 จัดระบบแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของ ผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ จัดให้มีห้องสมุดกวาดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุม หนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ Resource Center สวนสุขภาพ สวนวรรณคดี สวนหนังสือ สวนธรรมะ เป็นต้น

8.3 จัดระบบข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ของผู้เรียน ของโรงเรียนของตนเอง เช่น จัดเส้นทาง/แผนที่ และระบบเชื่อมโยงเครือข่าย ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดสถาบันการศึกษา พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ฯลฯ

8.4 ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อ พัฒนาการเรียนรู้และนิเทศกำกับติดตาม ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

8.5 ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ต่างประเทศ

กรมวิชาการ (2545 : 43) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งการเรียนรู้หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

นิคม ชมพูลง (2548 : 4) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ วิทยากร ภูมิปัญญาชาวบ้านและประสบการณ์อื่นๆ ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้ การนำแหล่งเรียนรู้มาจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง โดยทำการวิเคราะห์ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน การวัดประเมินผล เนื้อหาสาระว่ามีส่วนใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและชุมชน เพื่อจะได้คัดเลือกภูมิปัญญาหรือแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) จัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้หรือแผนการสอน 5) ดำเนินการวัดผลประเมินผล โดยการวัดผลควรใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตตรวจผลงาน วัดความรู้ โดยมีการวัดผลระหว่างเรียน ตามจุดประสงค์และมีการวัดระดับคุณภาพปลายภาคเรียนด้วย เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 3-4) ได้แบ่งหลักการเรียนรู้ในชุมชนออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ธรรมชาติ ดิน ทราย ชายทะเล เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ เป็นต้น และแหล่งเรียนที่เป็นทรัพยากรบุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ลุง ป้า น้า อา ตลอดจนคนที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง มวลประสบการณ์หรือศูนย์รวบรวมความรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชนและสามารถให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ให้เกิดความรู้ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญได้ เป็นสิ่งที่ควรคุณค่า ควรแก่การศึกษา ซึ่งครูและนักเรียนนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ สถานที่ บุคคล วัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำรงชีวิต ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์สื่อสารเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชนแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้ คือ

1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ธรรมชาติ ดิน ทราย ชายทะเล เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสืบ
ทอดศิลปวัฒนธรรมตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน
โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน หอสมุดประชาชน สถาบันการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่
อยู่อาศัย เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสืบ
ทอดศิลปวัฒนธรรมตลอดจนเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น
โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน หอสมุดประชาชน สถาบันการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน
ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

4. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล เป็นแหล่งที่ถ่ายทอดความรู้
ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสาร
วัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ครู
ผู้ปกครอง ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น

9. การนิเทศการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้

9.1 สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการ
นิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลในการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธี
ทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการบริหารเพื่อให้
บุคคลเกิดความเชื่อมั่นว่า ได้ปฏิบัติถูกต้อง ก้าวหน้า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนและตัว
ครู

9.2 จัดการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่องเป็น
ระบบและกระบวนการ

9.3 จัดระบบนิเทศภายในโรงเรียนให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษา
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

การนิเทศติดตามผลการเรียนการสอนภายในโรงเรียน เป็นการดำเนินงานที่
ต้องมีการประสานระหว่างบุคคลทั้ง 3 ฝ่าย คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ ที่ต้อง
ยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน

สจัต อุทรานันท์ (2531 : 5) กล่าวว่า การนิเทศการจัดการเรียนการสอนต้อง
คำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศ คือเป็นกระบวนการร่วมกัน เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือไม่ใช่
เป็นการตรวจสอบเพื่อจับผิดแต่ประการใด โดยลักษณะเช่นนี้ผู้นิเทศจำเป็นต้องสร้าง
ความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศต้องดำเนินไปด้วย
บรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยและร่วมมือกัน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 236) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็น
งานที่ช่วยพัฒนาครูด้านงานวิชาการ ในด้านการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของ
การศึกษา ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศภายใน ก็เนื่องมาจากศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด เพื่อให้
เกิดประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรบุคคลภายในโรงเรียนและโรงเรียนเองเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาการ
เรียนการสอนได้ดี รวมทั้งการสร้างความร่วมมือและแก้ไขปัญหาการทำงานร่วมกัน เทคนิคการ

นิเทศนั้นสามารถใช้ได้หลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย จำนวนผู้รับการนิเทศ เวลา ทรัพยากรอื่นๆ ในการจัดทำโครงการนิเทศนั้น ควรศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการนิเทศ แล้วจึงนำแผนไปสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ควรมีการประเมินผลโครงการนิเทศ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุปการนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานที่สำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนด ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจำเป็นต้องดูแลเอาใจใส่ กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การนิเทศติดตามและการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีจัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายและเหมาะสมกับโรงเรียนประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศโรงเรียนในโรงเรียน ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของโรงเรียน การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศศึกษากายใต้เขตพื้นที่การศึกษา

10. การแนะแนว บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน มีดังนี้

10.1 กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการแนะแนวเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยให้ทุกคนในโรงเรียนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10.2 จัดระบบงานและโครงสร้างองค์กรแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชัดเจน

10.3 สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10.4 ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติม ในเรื่องจิตวิทยาและการแนะแนว การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้สามารถบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และเชื่อมโยงสู่การดำรงชีวิตประจำวัน

10.5 คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและบุคลิกภาพที่เหมาะสม ทำหน้าที่ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และคณะอนุกรรมการแนะแนว

10.6 ดูแล กำกับนิเทศ ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

10.7 ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชน

10.8 ประสานงานด้านการแนะแนวระหว่างโรงเรียน องค์กรภาครัฐและเอกชน บ้าน ศาสนสถาน ชุมชน ในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว

10.9 เชื่อมโยงระบบแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การบริการแนะแนวมีความสำคัญและมีความจำเป็นยิ่งขึ้นในปัจจุบัน เพราะ ปัญหาต่างๆของนักเรียนมากยิ่งขึ้น มีทั้งปัญหาในการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาในการศึกษาต่อแขนงวิชาชีพต่างๆ ตลอดทั้งปัญหาส่วนตัวทั้งในบ้านและโรงเรียน หากโรงเรียนจัดให้มีบริการแนะแนวขึ้น ปัญหาดังกล่าวย่อมจะลดน้อยลงไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง และยังเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานด้วย

กรมสามัญศึกษา (2540 : 20) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวในแง่ศาสตร์สาขาหนึ่งที่มีประโยชน์ในการช่วยเหลือพัฒนานักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไปให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักคิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง รู้จักตั้งเป้าหมายของชีวิต สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2543 : 24) ได้เสนอแนะการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนไว้ว่า บริการทางด้านบริการแนะแนวเป็นงานบริการที่สำคัญมากงานหนึ่ง ที่นิยมจัดขึ้นในโรงเรียนหรือโรงเรียนมี 5 บริการ เป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเรียน การสอน การอาชีพ หรือปัญหาทางด้านส่วนตัวและสังคม บริการดังกล่าวได้แก่

1. บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) เป็นบริการที่หาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวนักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้จักเด็กทุกแง่มุม ตามสภาพความเป็นจริง อันจะเป็นพื้นฐานให้ผู้แนะแนวช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

2. บริการสนเทศ (Information Service) เป็นบริการที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องต่างๆซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การปรับตัว เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลต่างๆเพื่อนักเรียนจะได้มาอ่าน ฟัง เพื่อความรู้

3. บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service) เป็นหัวใจของการบริการแนะแนว เป็นบริการที่ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้เข้าใจในปัญหา ความสามารถ ความต้องการ และมองเห็นลู่ทางในการแก้ปัญหาของตนเองได้

4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) เป็นบริการที่โรงเรียนจัดขึ้นมา เพื่อให้ความช่วยเหลือกระตุ้นให้เกิดกำลังใจ ในตัวนักเรียนแต่ละคน ให้มีการวางแผนโครงการชีวิตของตนเองทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ สังคมและส่วนตัว เป็นการช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้ปฏิบัติตามโครงการของตนเองให้เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ในการเข้าร่วมกิจกรรม ในการประกอบอาชีพ และในการดำรงในสังคม

5. บริการติดตามผลและวิจัย (Follow-up and Research Service) เป็นบริการที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อศึกษาติดตามผลการให้ความช่วยเหลือที่ทางโรงเรียนได้จัดให้กับนักเรียนของตน ไม่ว่าจะอยู่ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน ว่าได้มีการพัฒนาหรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การแนะแนว หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือ นักเรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อม สามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ดังนั้นในการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน ควรจัดบริการให้ครบทั้ง 5 บริการ คือ บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการติดตามผลและวิจัย โดยมอบหมายบุคคลรับผิดชอบให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ เพื่อให้การบริการแนะแนว ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อนักเรียนและผู้มาใช้บริการ โดยมีแนวทางในการปฏิบัติคือ จัดระบบแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพในสถาบันศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในโรงเรียน ติดตามและประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในโรงเรียนกับโรงเรียนหรือเครือข่ายแนะแนวในเขตพื้นที่การศึกษา

11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้

11.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของโรงเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน

11.2 จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานและสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน จัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูลมีความสมบูรณ์เรียนใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

11.3 จัดทำแผนโรงเรียนที่เน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์/แผนยุทธศาสตร์)

11.4 ดำเนินการตามแผนพัฒนาโรงเรียนในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม โรงเรียนต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วมและวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming Cycle)

11.5 ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องด้วยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

11.6 ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

11.7 จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการโรงเรียนขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และเผยแพร่ต่อสาธารณชน

กรมสามัญศึกษา (2543 : 8) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและหลบภัยประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ธีระ รุญเจริญ (2544 : 161) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญของการประกันคุณภาพ

คือพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกระบวนการพัฒนาผู้เรียน โดยทั่วไปมี 3 ขั้นตอน คือการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ การประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และหลักในกระบวนการคุณภาพภายใน ซึ่งได้แก่ การร่วมกันวางแผน การร่วมมือปฏิบัติตามแผน การร่วมกันตรวจสอบ และการร่วมกันปรับปรุง

อุทุมพร จามรมาน (2545 : 29) ให้ความหมายการประกันคุณภาพภายนอกว่าเป็นการประเมินผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพและคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษา

รุ่ง แก้วแดง (2546 : ออนไลน์) การประกันคุณภาพภายในคือ กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจที่โรงเรียนต้องทำอยู่แล้ว การประกันคุณภาพไม่ใช่เรื่องใหม่หรือเรื่องแปลกแยกไปจากงานปกติ ไม่ใช่ประเมินเพื่อประเมิน ไม่เน้นการสร้างเอกสาร แบบวัด หรือแบบการประเมินมากมายที่จะกลายเป็นกระดาษกองโต แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุปการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญของการประกันคุณภาพคือพัฒนาผู้เรียน การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพของโรงเรียน และหลักในกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งได้แก่การร่วมกันวางแผน การร่วมมือปฏิบัติตามแผน การร่วมกันตรวจสอบ และการร่วมกันปรับปรุงโดยมีแนวทางปฏิบัติจัดระบบโครงสร้างองค์กร ให้รับรองการจัดระบบการประเมินคุณภาพภายในโรงเรียน กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษา และตัวชี้วัดของกระทรวงเป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของโรงเรียน ดำเนินการพัฒนาตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับโรงเรียนและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ประสานงานกับเขตพื้นที่เพื่อประเมินคุณภาพของการศึกษาของโรงเรียน ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานงานกับสำนักรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ในการประเมินโรงเรียนเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้

12.1 จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการและสถาบันอื่น

12.2 ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน

12.3 ส่งเสริมให้ชุมชนมีการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ

12.4 พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 28) ได้วางแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ไว้ดังนี้

1. ศึกษาสำรวจ ความต้องการสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
2. จัดให้มีความรู้เสริมสร้างความคิดและเทคนิค ทักษะทางวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น
3. การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมวิชาการของโรงเรียน และที่จัดโดยบุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันที่จัดการศึกษา

4. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครั้ว ชุมชนในท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนและชุมชนนั้นจะได้ให้ความรู้เกี่ยวกับด้านวิชาการมากขึ้น ทำให้โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จัดให้มีความรู้เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม วิชาการของโรงเรียน และที่จัดโดยบุคคล ครอบครั้ว ประสบการณ์ระหว่างบุคคลครอบครั้ว ชุมชนท้องถิ่น

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้

13.1 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

13.2 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

13.3 ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับแหล่งวิชาการ

13.4 จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้าง ความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่น

กิติมา ปรีดิถลก (2532 : 29) ได้ให้ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า หมายถึง กระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากรและการเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน เพื่อให้การพัฒนาต่อชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้มีแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับโรงเรียนและองค์กรอื่น ไว้ดังนี้

1. ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับโรงเรียนของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา

2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ

กล่าวโดยสรุป การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับโรงเรียนอื่นเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาเหมือนกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนางานวิชาการกับโรงเรียนของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้

14.1 ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา

14.2 จัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่ร่วมจัดการศึกษา

14.3 ร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นร่วมกันจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

14.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

14.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและจำเป็น

บุญญศักดิ์ ใจจงจิต (2541 : 83) กล่าวว่า สถานประกอบการภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญมากมายทางการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ หลายประเทศได้ออกกฎหมายให้

เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดเป้าหมายนโยบายการศึกษา แห่งชาติให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาระยะยาว แนวนโยบาย วิสัยทัศน์ แผนพัฒนาระยะกลางและ โครงการสำคัญต่างๆ รวมทั้งกำหนดมาตรการและนำมาตราการต่างๆไปปฏิบัติอย่างจริงจังมีการ ออกกฎหมายที่จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ผลในการปฏิบัติและที่สำคัญยิ่งคือ กฎหมายนั้น ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทุกคน ทุกฝ่าย และทุกองค์กร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ไว้ดังนี้

1. สํารวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการ ได้รับความสนับสนุนด้านวิชาการแก่ชุมชน ของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบัน สังกัดอื่นที่จัดการศึกษา
2. ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาวิชาการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ใน การจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังกัดอื่นที่จัดการศึกษา
3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังกัดอื่นที่จัดการศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2543 : 16) กล่าวไว้ว่ามาตรา 29 ให้โรงเรียนร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังกัดอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการ แสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

กล่าวโดยสรุปการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เป็นการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการ พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชนในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และ รู้จักสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้

15.1 ศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ของโรงเรียนเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.2 จัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ โรงเรียนเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.3 ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียนและแก้ไขปรับปรุง

15.4 นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ของโรงเรียนนำไปสู่การปฏิบัติ

15.5 ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียนและนำไปแก้ไขปรับปรุง ให้เหมาะสมต่อไป

กล่าวโดยสรุป การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน มีการตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อนำไปแก้ไข ปรับปรุงต่อไป

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา มีดังนี้

16.1 ศึกษา วิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆที่มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นหนังสือแบบเรียน เพื่อใช้จัดการเรียนการสอน

16.2 จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

16.3 ตรวจสอบคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุป การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ ตรวจสอบและคัดเลือกหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีคุณภาพตามวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรสถานศึกษากำหนด เพื่อเป็นหนังสือแบบเรียน ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษามีดังนี้

17.1 จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาของสถานศึกษา

17.2 พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ การเรียน และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

17.3 พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่ให้ข้อเท็จจริง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆเกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ

17.4 พัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา และชุมชน

17.5 นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน ของบุคลากรในการ จัดหาผลิตและใช้พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการจัดการเรียนการสอน เพราะ เป็นพาหนะ หรือสื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติให้บรรลุผลตาม จุดประสงค์ การเรียนการสอนและตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นในการเลือกใช้ สื่อ ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากจะพิจารณาความเหมาะสมสอดคล้องกับ กิจกรรมการเรียนการสอน ความสนใจและวิธีการของนักเรียนแล้ว สิ่งสำคัญคือครูต้องคำนึงถึงใน การเลือกสื่อ คือประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

กิตติมา ปรีดีติลล (2532: 69)ได้เสนอแนวทางในการจัดสื่อการเรียนการสอนใน โรงเรียนให้ได้ผลดังนี้

1. ควรเป็นศูนย์บริการสื่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยในการจัดหาและ สะดวกในการใช้สื่อ
2. แบ่งแยกสื่อประเภทต่างๆ เป็นรายวิชา เพื่อสะดวกในการใช้งาน
3. จัดหาสื่อที่ทันสมัยและปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ใช้งานได้
4. สำรองและวิเคราะห์ความต้องการสื่อการสอนวิชาต่างๆ
5. ฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ทักษะการใช้ การรักษา และซ่อมแซมสื่อ ประเภทต่างๆ
6. กระตุ้นให้ครูและนักเรียนสนใจการใช้สื่อ เพื่อการเรียนการสอนให้มาก ยิ่งขึ้น
7. สถานที่ควรจัดให้เพียงพอกับประเภทของสื่อควรมีบุคลากรเพื่อ รับผิดชอบ ในการจัดหาและบริหารให้มีประสิทธิภาพ
8. จัดสอนให้ครูทำสื่อการสอนประเภทที่สามารถทำขึ้นเองได้

วิจิตร ศรีสอ้าน (2533 : 12) ได้อธิบายความหมายของเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การประยุกต์เอาเทคนิควิธีการ แนวความคิด อุปกรณ์ และเครื่องมือใหม่ๆ มาใช้ในการ แก้ปัญหาการศึกษา ครอบคลุมเรื่องสำคัญ 3 ประการ

1. การนำเอาเครื่องมือใหม่ๆ ประเภท Hardware มาใช้
2. การประดิษฐ์วัสดุการสอนใหม่
3. การใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ๆ

อำภา ชูช่วย (2537 : 99) ได้แบ่งวัสดุสื่อการสอนไว้ 3 ประการ ได้แก่สื่อ ประเภทวัสดุ หมายถึงสื่อที่ทำหน้าที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพ เสียงและตัวอักษร ในรูปแบบ ต่างๆ ประเภทที่สองเป็นสื่อประเภทเครื่องสื่อหรือโสตทัศนูปกรณ์ หมายถึง สิ่งที่จะช่วยสอนเป็น เครื่องเช่นกระดานดำ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพยนตร์ เป็นต้น และประการที่มีสามคือ สื่อ

ประเภทเทคนิคหรือวิธีการ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน

อนุกัตต์ สมิตสันต์ (2540 : 180) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่จะช่วยในการเรียนรู้ที่ครูและผู้เรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อช่วยในกระบวนการเรียนการสอนให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนได้แก่ วัตถุ สิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งวิธีการสอนตลอดจนกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2543 : 102) ได้กล่าวถึงประเภทของสื่อการเรียนรู้ การสอน แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประเภทวัสดุ ได้แก่ ซอส์ค แผ่นภาพ แผนภูมิ ภาพถ่าย สไลด์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพและเสียง ฯลฯ
2. ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพยนตร์ กล้องถ่ายรูป โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ
3. ประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสารตำราเรียน แบบเรียน แบบฝึกหัด ใบความรู้ ชุดการเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ
4. ประเภทเทคนิควิธี ได้แก่ วิธีสอนแบบต่างๆ

กล่าวโดยสรุป การเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับส่วนประกอบที่สำคัญหลายประการ แต่เครื่องมือที่จะช่วยครูในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้เร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ สื่อการเรียนการสอนซึ่งนับวันจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นในการเลือกใช้สื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระที่สอนจึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึง เพื่อให้เกิดประโยชน์ ประหยัด และมีประสิทธิภาพสูงสุด การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นการนำเอาสิ่งที่จะช่วยในการเรียนรู้ที่ครูและผู้เรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อช่วยในกระบวนการเรียนการสอนให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนได้แก่วัตถุ สิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งวิธีการสอนตลอดจนกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ

จากการศึกษาข้อบ่งชี้ของการบริหารงานวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า การที่จะบริหารงานวิชาการ ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และต้องอาศัยกระบวนการ ในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยการบริหารงานวิชาการ 17 ด้าน ดังนี้

การบริหารงานวิชาการ 17 ด้าน
ตามขอบข่ายของกระทรวงศึกษาธิการ

1. การพัฒนาหรือการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเปรียบเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชน ให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

แผนภาพที่ 3 แผนภาพการบริหารงานวิชาการ 17 ด้าน
ตามขอบข่ายของกระทรวงศึกษาธิการ

3. แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

3.1 ความหมายของยุทธศาสตร์

ได้มีผู้ให้ความหมายและคำนิยามของยุทธศาสตร์ไว้หลากหลายดังนี้

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545 : 12) ได้ให้ความหมายของคำว่ายุทธศาสตร์ ว่าเป็นวิธีดำเนินงานของหน่วยงานที่ผู้บริหารระดับสูง คาดว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร นำไปสู่ผลลัพธ์ต่างๆที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายขององค์กร

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 261) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ ให้ความหมายว่า “ยุทธศาสตร์” หมายถึง วิชาว่าด้วยการพัฒนาและการใช้อำนาจ

ทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยาและกำลังรบทางทหารตามความจำเป็นทั้งในยามสงบและยามสงคราม

เสนาะ ดิเียว (2546 : 24) ได้ให้ความหมายของคำว่ายุทธศาสตร์เป็นศาสตร์และศิลป์ในการอำนาจการกำลังทหาร อันเป็นการใช้แผนรวมและดำเนินการรบขนาดใหญ่ และในทางธุรกิจให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การกำหนดและการประเมินทางเลือกต่างๆ ที่จะทำให้บรรลุภารกิจและเป้าหมายที่ตั้งไว้ และรวมถึงการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดมาใช้

เฉลียว บุรีภักดี (2547: 4) ได้อธิบายความหมายว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง แผนการอันชาญฉลาดสำหรับกระทำการอันหนึ่งอันใดให้บรรลุเป้าหมายที่มีความยากเป็นพิเศษ ไม่อาจบรรลุได้โดยวิธีธรรมดาที่คนทั่วไปรู้อยู่แล้ว วิธีดังกล่าวต้องประกอบขึ้นจากหลักวิชาการย่อยๆหรือ“ศาสตร์” อีกข้อหนึ่งเพราะสามารถนำไปตรวจสอบโดยกระบวนการวิทยาศาสตร์ เพื่อยืนยันว่าเป็นแผนการที่ใช้ปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมายได้จริง และจะต้องได้ผลอย่างคุ้มค่า คุ้มทุน

เอกชัย ศรีวิลาส (2548 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายว่า ยุทธศาสตร์เป็นการวางแผนที่ต้องมีความเข้าใจในเรื่องปัจจัยต่างๆที่สำคัญ มีหลายมิติที่ต้องพิจารณาในหลายมุมมอง เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการวิเคราะห์หรือบูรณาการใช้ทรัพยากรที่มีความจำกัดแบบองค์รวม ต้องผสมผสานให้เหมาะสมที่สุด ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว

สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์หมายถึง การกำหนดทางเลือกและการประเมินทางเลือก ที่จะทำ ให้การกระทำอันหนึ่งอันใดให้บรรลุเป้าหมาย ภารกิจ ที่องค์กรกำหนดขึ้น รวมถึงการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดเพื่อการปฏิบัติในอนาคต ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรและเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.2 ความสำคัญของยุทธศาสตร์

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้เล็งเห็นความสำคัญของยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งให้ความสำคัญเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของยุทธศาสตร์ ไว้ดังนี้

พวงรัตน์ เกษรแพทย์ (2543 : 44) ได้เห็นความสำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์ว่า เป็นการวางแผนกลยุทธ์ที่มุ่งไปในอนาคต มีกระบวนการคิดหาวิธีที่ดีที่สุด โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบจากปัจจัยสภาพแวดล้อม ทั้งภายนอกและภายใน ตลอดทุกมิติขององค์กร รวมทั้งมีการยอมรับร่วมกันของคนในองค์กรซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการกำหนดยุทธศาสตร์มีความจำเป็นอย่างมาก สำหรับผู้บริหารที่มีความมุ่งหวังรวดเร็วทางเทคนิค วิทยาการต่างๆ หรือการเปลี่ยนแปลงข้อกฎหมายต่างๆ เป็นต้น ซึ่งล้วนก่อให้เกิดผลที่โอกาสและอุปสรรคต่อการดำเนินงานขององค์กร ดังนั้น ผู้บริหารต้องหาวิธีการ ในการกำหนดทิศทาง การดำเนินงานที่ชัดเจน และต้องจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้ โดยปรับขีดความสามารถขององค์กรให้ดำเนินการภายใต้สภาพแวดล้อมและข้อจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544 : 38) ได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนไทยทุกคน ให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรง เป็น

คนเก่ง คนดี มีระเบียบวินัย รู้หน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อส่วนรวมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งและกลไกทางสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว องค์กรศาสนา องค์กรส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สื่อมวลชนและประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพลังปัญญา ศีลธรรมและวัฒนธรรมของคนไทย ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและพึ่งตนเองได้ในระยะยาว โดยกำหนดวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาคุณภาพคน และการคุ้มครองทางสังคมไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สุขภาพแข็งแรง คิดเป็น ทำเป็น มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีวิถีชีวิตอย่างมีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อส่วนรวม รวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานให้เกิดความสมดุลในการยกระดับคุณภาพ
2. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งช่วยเหลือและพัฒนาคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น
3. เพื่อเสริมสร้างความสงบสุขในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันและการแก้ปัญหาอาชญากรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและบทบาทของครอบครัวและชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันทางสังคม ในการพัฒนาด้านต่างๆ รวมทั้งปลูกจิตสำนึกในความรักชาติ และความเป็นไทย

สรุปได้ว่ายุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะใช้เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมายหลักของหน่วยงานโดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลเกี่ยวข้อง ผลสำเร็จในการดำเนินงานในองค์การ ที่ซับซ้อนหรือองค์การที่ต้องง่ได้รับผลกระทบ จากสภาวะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ของสภาพแวดล้อมภายนอก อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม การขยายตัวอย่าง

3.3 กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์โรงเรียน

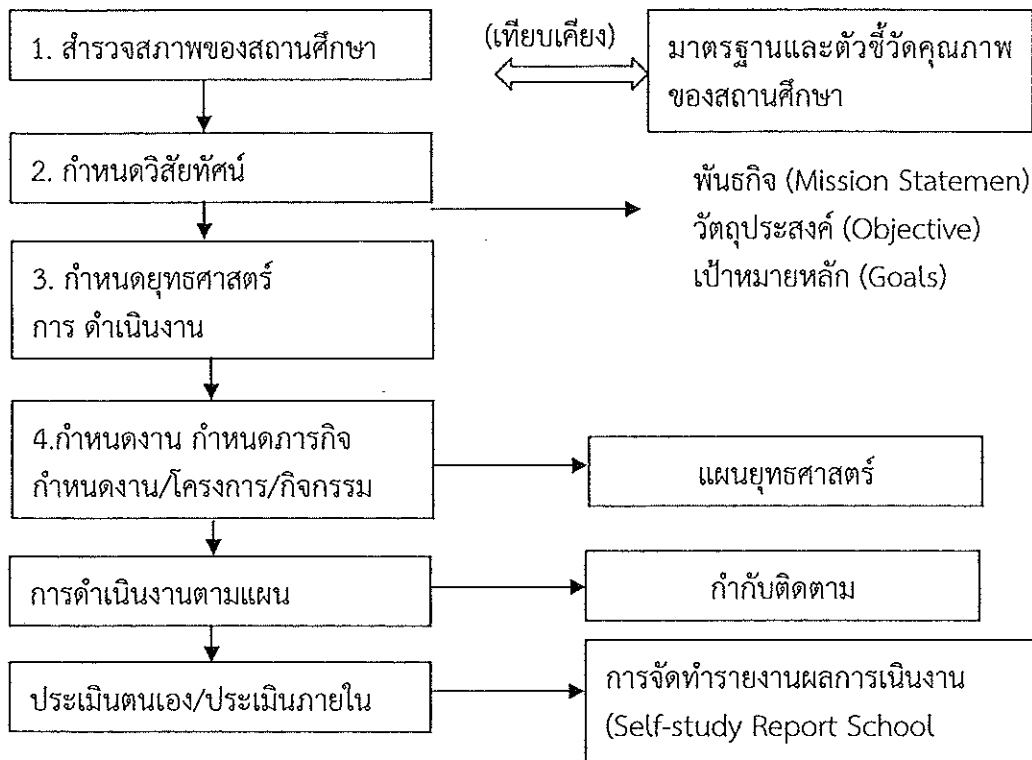
เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545 : 26-54) กล่าวถึง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ว่า การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ว่า โรงเรียนควรดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจสภาพของศึกษา เป็นวิธีการของการดำเนินงาน เพื่อกำหนดจุดอ่อน จุดแข็ง หรือสิ่งที่เป็นมาตรฐาน และสิ่งที่ไม่เป็นมาตรฐานของโรงเรียน
2. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นการกำหนดความมุ่งหวัง ทิศทาง และความสำเร็จในอนาคต
3. การกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน เป็นการกำหนดมาตรการของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
4. การกำหนดภารกิจของโรงเรียน เป็นการกำหนดงาน/โครงการ/กิจกรรม ให้สอดคล้องกับภารกิจและสภาพปัญหา หรือสิ่งที่ต้องพัฒนา

กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ขั้นตอน สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้

ดังนี้

แผนภาพที่ 4 กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

จากแผนภาพดังกล่าว สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. การตรวจสอบสภาพของโรงเรียน

วิธีการตรวจสอบสภาพของโรงเรียน จะต้องทำการวิเคราะห์สภาพการ ทั้งภายในและภายนอก เพื่อสรุปผลการจัดการศึกษาของตนเอง

วิธีการและเทคนิคที่องค์กรนำมาใช้ ในการตรวจสอบสภาพของโรงเรียน มีหลายวิธีการเช่น วิธีการ แมค แครซี่ (MC Kinsey's. 1985) วิธีการ 4's P. วิธีการ พีเตอร์ โพลล์ (Proter's Fores. 1976) และ วิธีการ SWOT Analysis เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ SWOT analysis

วิธี SWOT Analysis ซึ่งเป็นคำย่มาจาก Strengths (จุดแข็ง) Weakness (จุดอ่อน) Opportunities (โอกาส) Threats (อุปสรรค) เป็นการวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ รวมทั้งข้อจำกัด หรืออุปสรรคของความสำเร็จขององค์กร วิธีการหรือเทคนิคต่างๆ เป็นเครื่องมือการบริหารคุณภาพ (Quality Tools) ที่ผู้บริหารสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม และเป็นไปตามหลักของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งโรงเรียนสามารถ

กำหนด แผนการดำเนินงานของตนเอง กำหนดกระบวนการ หรือวิธีการทำงานของตนเองด้วยตนเอง ทั้งนี้อยู่ภายใต้นโยบายของรัฐ และกรมต้นสังกัด

การสำรวจสภาพของโรงเรียนเบื้องต้นของตนเอง ซึ่งโดยทั่วไปโรงเรียนจะต้องดำเนินการสำรวจภายในของโรงเรียนและสภาพภายนอกของโรงเรียน การวิเคราะห์สภาพภายใน จะต้องวิเคราะห์ใน 2 ลักษณะ คือ วิเคราะห์ด้านกายภาพและวิเคราะห์ด้านคุณภาพ โดยวิธีการเทียบเคียง (Benchmarking) กับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนการวิเคราะห์สภาพภายนอก เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ของโรงเรียนในด้านสังคม (Social Factors) การเมือง ด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) ด้านกฎหมาย นโยบาย จุดเน้น (Political and Legal Factors) และด้านเทคโนโลยี (Technological Factors)

2. การกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

วิสัยทัศน์ (Vision) คือจุดมุ่งหมาย ความตั้งใจ ความมุ่งมั่น หรือสิ่งที่ควรจะเป็นในอนาคต โดยมองอนาคตจากการสำรวจสภาพที่แท้จริงทั้งภายในและภายนอก โดยเน้นความเป็นเลิศ และการสร้างโอกาส ดุดีตเพื่อประกอบการมองอนาคต มิใช่อดีตเพียงอย่างเดียว จะต้องมีการจินตนาการหรือความฝันด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน จำเป็นต้องใช้ศิลปะหรือเห็นความสำเร็จที่จะเกิดขึ้น เมื่อได้ลงมือดำเนินการแล้ว

3. การกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานการกำหนดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน เป็นการพิจารณาทางเลือก วิธีการดำเนินงานภายหลัง จากที่สถานศึกษามีผลการสำรวจสภาพ และสามารถระบุสภาพปัจจุบัน และปัญหาได้แล้ว ซึ่งโดยทั่วไปโรงเรียนมักจะพิจารณาเลือกยุทธศาสตร์ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การเลือกยุทธศาสตร์กับการรักษาเสถียรภาพ (Stability Strengths) การเลือกยุทธศาสตร์การสร้างความสำเร็จเติบโต (Growth Strategy) และการเลือกยุทธศาสตร์การตัดทอน (Retrenchment Strengths)

4. การกำหนดภารกิจของโรงเรียน

การกำหนดภารกิจของโรงเรียน เป็นการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาของโรงเรียน โดยกำหนดเป็นงาน โครงการหรือกิจกรรม การกำหนดโครงการที่ดีโรงเรียนควรคำนึงถึงลักษณะสำคัญ 10 ประการ ดังนี้

1. โครงการที่ดีจะต้องอยู่บนพื้นฐานที่มาจากการวิเคราะห์ หรือการประเมินตามสภาพจริง
2. โครงการจะต้องกำหนดจากปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ หรือการประเมินที่เป็นปัญหาที่ผ่านการคัดเลือกแล้วว่ามีความสำคัญ
3. โครงการมุ่งโครงการจะต้องสะท้อนให้เห็นนโยบายและวัตถุประสงค์
4. โครงการที่ดีจะต้องยืดหยุ่นได้ เพื่อความสมบูรณ์และความคล่องตัวของการดำเนินงาน
5. โครงการที่ดีจะต้องมีจุดหมายหลักเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน
6. โครงการที่ดีจะต้องมีการกำหนดแผนการทำงานที่แน่นอน

7. โครงการที่ดีจะต้องมีแนววิถีของการประสานงานกันเป็นอย่างดี
8. โครงการที่ดีจะต้องเน้นการทำงานเป็นทีม
9. โครงการที่จะต้องต่อเนื่องกัน มีการแก้ปัญหา ป้องกัน ส่งเสริม และพัฒนา

10. โครงการที่ดีจะต้องมีการกำกับติดตาม และประเมินผล ตลอดจนมีการรายงานผลหรือปรับปรุง พัฒนา แกไขอย่างเป็นระบบและครบวงจร

สุพานี สฤกษ์วานิช (2546 : 136) กล่าวถึงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ว่า กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์ มีจุดเริ่มต้นมาจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งสภาพภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ตลอดจนการวิเคราะห์ทรัพยากรต่างๆขององค์กรว่ามีทรัพยากรอย่างไรบ้าง ต่อมาก็ประเมินความสามารถขององค์กรว่าเก่งอะไร เชี่ยวชาญในเรื่องอะไร และถ้านำทรัพยากรและความสามารถมาประสานประโยชน์ร่วมกันก็จะก่อให้เกิดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพแวดล้อมภายนอกจะประกอบด้วยปัจจัยที่อยู่ภายนอกและไม่ได้อยู่ภายใต้ การควบคุมระยะสั้นของผู้บริหารระดับสูงซึ่งสภาพแวดล้อมภายนอกจะมีอยู่สองส่วนคือ สภาพแวดล้อมการดำเนินงานและสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปสภาพแวดล้อมการดำเนินงาน (Tastenvironment) จะประกอบด้วยปัจจัยที่กระทบและถูกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงาน ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ผู้มีส่วนได้เสียรัฐบาลผู้จำหน่ายวัตถุดิบชุมชนคู่แข่งและกลุ่มผลประโยชน์ สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป (General Environment) จะประกอบด้วยปัจจัยที่ไม่กระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานระยะสั้นปัจจัยเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในระยะยาวได้แก่เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมเทคโนโลยีการเมืองและกฎหมาย (สมยศ นาวิการ. 2544 : 24-25 และสุพานี สฤกษ์วานิช. 2544 : 136) ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกประกอบด้วย

1.1 โอกาส (Opportunities) โอกาสจะหมายถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กรซึ่งต้องคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกเช่นเศรษฐกิจสังคมการเมืองเทคโนโลยีและการแข่งขันเพื่อการแสวงหาผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมเหล่านี้เช่นการพัฒนาของคอมพิวเตอร์ การเปลี่ยนแปลงของประชากรการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและทัศนคติและการแข่งขันจากต่างประเทศซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจจะทำให้ความต้องการของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไป

1.2 อุปสรรค(Treats) อุปสรรคจะหมายถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่คุกคามต่อการดำเนินงานขององค์กรสภาพแวดล้อมเหล่านี้ได้แก่เศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมเทคโนโลยีและการแข่งขัน

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วยปัจจัยที่อยู่ในองค์กรเองปัจจัยเหล่านี้ได้แก่โครงสร้างวัฒนธรรมและทรัพยากรขององค์กรโครงสร้างจะแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มงานความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่การไหลเวียนของงานการติดต่อสื่อสารภายในซึ่งวัฒนธรรม

องค์การ (Corporate Culture) จะหมายถึงความเชื่อความคาดหวังและค่านิยมร่วมกันโดยทั่วไป จะปรากฏขึ้นมาเป็นบรรทัดฐานที่ระบุถึงพฤติกรรมที่ยอมรับกันของบุคคลตั้งแต่ผู้บริหารลงมา จนถึงพนักงานระดับล่างสุดสว่นทรัพยากรขององค์การ (Corporate Resources) จะหมายถึง ทรัพยากรทุกอย่างภายในองค์การได้แก่คนเงินทุนวัตถุดิบเทคโนโลยีและทักษะเป็นต้น (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. 2546 :127-128 และ สมยศ นาวิกการ. 2544 : 24-25) ซึ่งการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วย

2.1 จุดแข็ง (Strengths) จุดแข็งจะหมายถึงการดำเนินงานภายใน องค์การที่ต้องวิเคราะห์การดำเนินงานภายในเช่นการบริหารการเงินการตลาดการวิจัยและพัฒนา เพื่อการพิจารณาถึงจุดแข็งของการดำเนินงานภายในเหล่านี้เป็นระยะสั้นและใช้ประโยชน์จากจุด แข็งของการดำเนินงานภายในเหล่านี้อยู่เสมอ

2.2 จุดอ่อน (Weakness) จุดอ่อนจะหมายถึงการดำเนินงานภายใน องค์การที่ไม่สามารถกระทำได้ดีเช่นการบริหารการเงินการตลาดการวิจัยและพัฒนาจะเป็น อุปสรรคต่อความสำเร็จขององค์การซึ่งองค์การจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์ที่สามารถลบล้างหรือ ปรับปรุงจุดอ่อนของการดำเนินงานภายในเหล่านี้ให้ดีขึ้นจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) สามารถแสดงเป็นตาราง SWOT ได้ดังนี้ (สมยศ นาวิกการ. 2546 : 80-81)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT

	ปัจจัย	S=ระบุจุดแข็งภายใน	W=ระบุจุดอ่อนภายใน
ภายใน			
ปัจจัยภายนอก			
O=ระบุโอกาสภายนอก		SO=ยุทธศาสตร์เชิงรุก	WO=ยุทธศาสตร์เชิงพัฒนา
S=ระบุอุปสรรคภายนอก		ST=ยุทธศาสตร์เชิงรับ	WT=ยุทธศาสตร์เชิงถอย

ที่มา : (สมยศ นาวิกการ. 2546 : 80)

ตารางที่ 1 SWOT ชี้ให้เห็นว่ายุทธศาสตร์ทางเลือกขององค์การจะมีอยู่ 4 อย่างซึ่ง ในทางปฏิบัติแล้วอาจจะดำเนินยุทธศาสตร์ผสมกันได้

ยุทธศาสตร์เชิงรุก (SO Strategies) เมื่อผลของการพิจารณาปัจจัยที่เป็นกุญแจแห่ง ความสำเร็จทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในอยู่ในช่องจุดแข็ง (S) และโอกาส (O) เป็น ยุทธศาสตร์เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เมื่อผู้ดำเนินการมีจุดแข็งและโอกาสเอื้ออำนวย ยุทธศาสตร์เชิงพัฒนา (WO Strategies) เมื่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายในไป อยู่ในช่องจุดอ่อน (W) แต่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่ในช่องของโอกาส (O) เป็นยุทธศาสตร์ที่ปรับจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็งเพื่อให้สามารถดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกได้เมื่อ โอกาสเอื้ออำนวยแต่ผู้ดำเนินการมีจุดอ่อน

ยุทธศาสตร์เชิงรับ (ST Strategies) เป็นยุทธศาสตร์ที่ปรับอุปสรรคให้เป็นโอกาสเพื่อให้ดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกได้หากผู้ดำเนินการมีจุดแข็งแต่โอกาสไม่เอื้ออำนวยให้เนื่องจากปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายในอยู่ในช่องจุดแข็ง (S) แต่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่ในช่องอุปสรรค (T)

ยุทธศาสตร์เชิงถอย (WT Strategies) เป็นยุทธศาสตร์ที่ปรับการดำเนินงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ไปเป็นรูปแบบอื่นเนื่องจากปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายในอยู่ในช่องจุดอ่อน (W) และปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่ในช่องอุปสรรค

โดยสรุปจะเห็นว่า การดำเนินยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดแนวทางในการบรรลุเป้าหมายซึ่งยุทธศาสตร์ที่ดีจะต้องเป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับจุดที่ต้องการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยปกติจะใช้ ผู้เข้าร่วมสนทนาประมาณ 8-12 คน หากใช้จำนวนน้อยกว่า 8 คน จะถือว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่เป็นตัวแทน แต่ถ้าใช้มากกว่า 12 คน จะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในการดำเนินงาน จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรคที่หน่วยงานมีอยู่ ดังนั้นยุทธศาสตร์จึงควรกำหนดภายหลังจากประเมินศักยภาพ (จุดแข็งและจุดอ่อน) ของหน่วยงานและปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ (โอกาสและอุปสรรค) แล้วเพื่อทำให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้จุดแข็งที่ตนเองมีอยู่ไปดำเนินการเมื่อโอกาสเอื้ออำนวยให้ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้หน่วยงานใช้ทรัพยากรคุ้มค่าและให้ผลดีที่สุด

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4.1 ความเป็นมา

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้มีการพัฒนาขึ้นครั้งแรกระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939-1945) โดยนำมาใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของรายการวิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศในช่วงนั้น พอสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ. 1946 ได้มีการนำมาใช้ในกลุ่มที่ทำงานทางด้านสังคมศาสตร์ (Social Sciences) มีลักษณะเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาที่มีการกำหนดหัวข้อเฉพาะบางประเด็นของผู้จัด (Organizer) โดยกลุ่มคนที่เข้าร่วมประมาณ 8-10 คน ซึ่งเรียกว่า เป็น Participants หรือ Respondents โดย ผู้ที่จะเข้าร่วมการทำ Focus group จะได้รับการคัดเลือก (Screen) ตามเงื่อนไขมาอย่างดี (กรมการพัฒนาชุมชน : ออนไลน์)

4.2 ความหมายของการสนทนากลุ่ม

วานิช มาลัยและอรสา ปานขาว (2548 : 43) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสนทนากลุ่มเป็นรูปแบบการสัมภาษณ์ชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับผู้ที่ถูกสัมภาษณ์กลุ่มเล็กๆ มักใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในกรณีที่ต้องการได้ข้อมูลจากการพิเคราะห์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ผู้ที่นำมาใช้ในการสนทนากลุ่มจะเป็นบุคคลที่ผู้ศึกษาคาดว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2551 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่มไว้ว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึงการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6-10 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้

เกษมสิงห์ เพ็องฟู และคณะ (2551 : ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดสนทนากลุ่ม คือ การที่จัดให้มีกลุ่มคนที่เป็นผู้รู้มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ หรือ คุณลักษณะภูมิหลังต่างๆ ที่ใกล้เคียงกันที่สุด และคาดว่าเป็นกลุ่มที่สามารถตอบประเด็นคำถาม ที่นักวิจัยสนใจได้ดีที่สุด มีสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่ม มีจำนวน 7-8 คน เป็นกลุ่มที่มีลักษณะโต้ตอบและโต้แย้งกันดีที่สุด ก่อให้เกิดการสนทนา ที่เปิดกว้างที่จะให้ทุกคนไม่อายุคน วิชาภววิจารณ์ได้ดีที่สุด ส่วนในกรณีที่มีสมาชิก 9-12 คน ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่อาจจะมีการแบ่งกลุ่มย่อย หันหน้าเข้าสนทนากันเอง แต่ในกรณีนี้อาจจะลำบากในการนั่งสนทนาเป็นกลุ่ม และยากต่อการสรุปประเด็นปัญหาหรือวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม (FocusGgroup) หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ โดยจัดให้มีกลุ่มสนทนาประมาณ 6-12 คน ซึ่งกลุ่มที่จะมีลักษณะโต้ตอบโต้แย้งกันดีที่สุดคือ 7-8 คน และจะต้องมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง

4.3 หลักการของการสนทนากลุ่ม

วิธีเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจัดให้คนที่เลือกจากประชากรที่ต้องการศึกษาจำนวนไม่มากนักมาร่วมวงสนทนากัน เพื่ออภิปรายพูดคุยกัน โดยมีประเด็นการสนทนาไปยังเรื่องที่สนใจศึกษาในการจัดการสนทนากลุ่มอย่างเป็นระบบ อาจเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 7-12 คน ที่มีลักษณะบางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันระหว่างพูดคุย มีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการ มีผู้จดบันทึกเป็นผู้จดย่อเนื้อหาการสนทนา และมีเทปบันทึกเสียงบันทึกรายละเอียดของการพูดคุย เมื่อเสร็จสิ้นการสนทนา ผู้บันทึกจะถอดรายละเอียดจากเทปที่บันทึกไว้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป (กรมการพัฒนาชุมชน 2551 : ออนไลน์)

ลักษณะสำคัญของการสนทนากลุ่ม คือ ต้องกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ ขนาดสมาชิกที่เหมาะสมคือ 6-12 คน ที่ไม่รู้จักมาก่อน เลือกมาเพราะมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับประเด็นสนทนา กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์กำหนดไว้ล่วงหน้า ว่าใคร สัมภาษณ์ประเด็นอะไร

หัวใจสำคัญของการสนทนากลุ่มคือ

1. ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator)
2. ผู้จดบันทึก (Note Taker)

3. ความเป็นเอกพันธ์ (Homogeneous Members) ลักษณะคล้ายคลึงกันของสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนา อาทิ เพศ เชื้อชาติ อายุ อาชีพ สถานะภาพสมรส

4. แต่ละหัวข้อคำถามควรมองอย่างน้อย 2 กลุ่ม (At least Two Group for Each Type of Respondent Interviewed)

5. ข้อมูลควรวิเคราะห์โดยกลุ่ม (Data Should be Analyzed by Group)
องค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม

1. ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator Researcher)
2. ผู้จดบันทึก (Note Taker) ทำแผนผังเลขที่นั่ง จัดเฉพาะคำต้นๆ ของผู้

สนทนา

3. สถานที่ (Location)
4. อุปกรณ์ (Instrument – tape Recorder)
5. ระยะเวลา (Duration) ไม่ควรเกิน 3 ชั่วโมง
6. แนวคำถาม
7. เครื่องดื่ม ของขบเคี้ยว (เล็กน้อย)

4.4 ประโยชน์ของการจัดการสนทนากลุ่ม

4.4.1 ใช้ในการศึกษาความคิดเห็น ทักษะคิด ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรม

4.4.2 ใช้ในการกำหนดสมมติฐานใหม่ๆ

4.4.3 ใช้ในการกำหนดคำถามต่างๆที่ใช้ในแบบสอบถาม

4.4.4 ใช้ค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบสำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.4.5 ใช้ในการประเมินผลทางด้านธุรกิจ

4.5 ขั้นตอนการจัดสนทนากลุ่ม

4.5.1 กำหนดวัตถุประสงค์ (6-8 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

4.5.2 กำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้ให้ข้อมูล (6-8 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

4.5.3 รวบรวมที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ของผู้ร่วมงาน (6-8 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

4.5.4 ตัดสินใจว่าจะทำกี่กลุ่ม (4-5 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

4.5.5 วางแผนเรื่องระยะเวลาและตารางเวลา (4-5 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

4.5.6 ออกแบบแนวคำถาม ควรเรียงคำถามจากคำถามที่เป็นเรื่องทั่วไป เบาๆ ง่ายต่อการเข้าใจ และสร้างบรรยากาศให้คุ้นเคยกันระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมสนทนาแล้วจึงวกเข้าสู่คำถามหลัก หรือคำถามหลักของประเด็นที่ทำการศึกษาแล้วจึงจบลงด้วยคำถามเบาๆอีกครั้งหนึ่ง เพื่อผ่อนคลายบรรยากาศในวงสนทนาและสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองในช่วงท้ายอาจเติมคำถามเสริมเข้าไปแต่ต้องเป็นคำถามสั้นๆอาจเป็นคำถามที่ไม่ได้เตรียมมา ก่อน แต่เป็นคำถามที่ปรากฏขึ้นระหว่างการสนทนา (4-5 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

4.5.7 ทดสอบแนวคำถามที่สร้างขึ้น (4-5 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

4.5.8 ทำความเข้าใจกับผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) และผู้จดบันทึก (Note Taker) (4-5 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

4.6 บทบาทผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม

4.6.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ต้องสร้างบรรยากาศในการสนทนา และควบคุมเกมได้เป็นอย่างดีให้เกิดความเป็นกันเองมากที่สุด Moderator จะต้องไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง ควรจะปล่อยให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ อิสระเสรีและเป็นธรรมชาติมากที่สุด Moderator ที่ดีจะต้องสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

4.6.2 ผู้จดบันทึก (Note Taker) จะต้องอยู่ร่วมตลอดเวลาและควรทำหน้าที่ในการจดบันทึกเพียงอย่างเดียวไม่ควรร่วมสนทนาด้วย เพราะจะทำให้การจดบันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน และจะต้องเป็นผู้ถอดเทปด้วยตนเอง เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่ได้บันทึกและเนื้อหาสาระในเทปที่ตรงกัน

4.6.3 ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) มีหน้าที่คอยควบคุมเครื่องบันทึกเสียงและเปลี่ยนเทปขณะที่กำลังดำเนินการสนทนา และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ดำเนินการสนทนาและผู้จดบันทึก เพื่อให้แต่ละคนทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่

1) คัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา และจัดทำบัตรเชิญส่งให้ผู้ร่วมสนทนา (3-4 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

2) โทรศัพท์เพื่อติดตามผลและส่งบัตรเชิญให้ผู้ร่วมงาน (3-4 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

3) การจัดการเพื่อเตรียมการทำสนทนากลุ่ม เป็นการเตรียมสถานที่ กำหนดวัน เวลา และจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆที่จำเป็น เช่น เครื่องบันทึกเทป ม้วนเทป ถ่าน สมุด ดินสอ เครื่องดื่ม อาหารว่าง เป็นต้น

4) แจ้งสถานที่ให้ผู้ร่วมงานทราบล่วงหน้า 2 วัน

5) จัดกลุ่มสนทนา และหลังการสนทนากลุ่มควรส่งจดหมายขอบคุณผู้ร่วมงานด้วย

6) ประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1) ถอดเทปออกมาเป็นบทสนทนา ควรถอดเทปออกมาอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและต้องไม่ใส่ความคิดเห็นของตนเองที่ถือเป็นข้อสรุปลงไปด้วย

6.2) วิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความหมายในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา ถ้าจะให้ดีควรทำการวิเคราะห์ร่วมกันหลายคนเพื่อเป็นการอภิปรายร่วมกัน ถ้ามีความเห็นไม่ตรงกันควรกลับไปฟังรายละเอียดจากเทปใหม่ แล้วกลับมาอภิปรายด้วยกันอีก

7) การเขียนรายงานการวิจัยควรเริ่มต้นโดยการเขียนเค้าโครงเรื่องก่อน แล้วเขียนผลการศึกษาแยกตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและหัวข้อของแนวคำถามโดยพรรณนาในเชิงอธิบาย

4.7 การดำเนินงานการสนทนากลุ่ม

4.7.1 แนะนำตนเองและทีมงาน ประกอบด้วยพิธีกร ผู้จัดบันทึก และผู้บริการ
ทั่วไป โดยปกติไม่ควรให้มีผู้สังเกตการณ์ อาจมีผลต่อการแสดงออก

4.7.2 อธิบายถึงจุดมุ่งหมายในการทำสนทนากลุ่ม วัตถุประสงค์ของการศึกษา

4.7.3 เริ่มเกริ่นด้วยคำถามอุ่นเครื่องสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง

4.7.4 เมื่อเริ่มคุ้นเคย เริ่มคำถามในแนวการสนทนาที่จัดเตรียมไว้ในช่วงให้มีการ
ถกประเด็น และได้แย้งกันให้พอสมควร

4.7.5 สร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน ควบคุมเกมไม่ให้
หยุดนิ่ง อย่าซักคนใดคนหนึ่งมากเกินไป คำถามที่ถามไม่ควรถามคนเดียว อย่าซักรายตัว

4.7.6 ในการนั่งสนทนา พยายามอย่าให้เกิดการข่มทางความคิด หรือชักนำผู้อื่นให้
เห็นคล้อยตามผู้ที่พูดเก่ง (Dominate) สร้างบรรยากาศให้คนที่ไม่ค่อยพูดแสดงความคิดเห็น
ออกมาให้ได้

4.7.7 พิธีกรควรเป็นคนพูดเก่งซักเก่ง มีพรสวรรค์ในการพูดคุย จังหวะการถามดี
ถามซ้ำๆ ละเอียด ควรมีการพูดแทรกตลอดอย่างเหมาะสมด้วย และในการสนทนากลุ่มยังมีปัจจัย
ที่จำเป็น ดังนี้

- 1) กระดาษสำหรับจัดบันทึกและดินสอ
- 2) ชาร์ตหรือกระดานดำ
- 3) บทสรุปการสนทนากลุ่ม
- 4) รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม
- 5) ผู้จัดบันทึกการสนทนา
- 6) เครื่องบันทึกเสียง
- 7) ป้ายชื่อ
- 8) การสร้างบรรยากาศให้สดชื่น
- 9) นาฬิกาจับเวลา

4.8 ข้อดีของการจัดการสนทนากลุ่ม

4.8.1 ผู้เก็บข้อมูล เป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดี

4.8.2 เป็นการเผชิญหน้ากันในลักษณะกลุ่มมากกว่าการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว

4.8.3 ให้มีปฏิริยาโต้ตอบกันได้

4.8.4 บรรยากาศของการคุยกันเป็นกลุ่มจะช่วยลดความกลัวที่จะแสดงความคิดเห็น

ส่วนตัว

4.8.5 เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย ท่าง่าย ประเด็นปัญหาที่
Controversial (ขัดแย้งกัน) และ Sensitive (ไวต่อความรู้สึก) สามารถใช้ได้ดี ให้ความยืดหยุ่นใน
การค้นหาประเด็นหรือสืบค้นลึกในข้อมูลบางอย่าง ข้อมูลมีชีวิตชีวา

4.9 ข้อจำกัดในการสนทนากลุ่ม

4.9.1 ถ้าในการสนทนากลุ่ม มีผู้ร่วมสนทนาเพียงไม่กี่คนที่แสดงความคิดเห็นอยู่ตลอดเวลาจะทำให้ข้อมูล ที่ได้เป็นเพียงความคิดเห็นของคนส่วนน้อยเหล่านั้น ดังนั้นจึงต้องระวังไม่ให้มีการผูกขาดการสนทนาขึ้น

4.9.2 พฤติกรรมบางอย่างซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ยอมรับในชุมชนอาจไม่ได้รับการเปิดเผยในกลุ่มสนทนา ในกรณีนี้ใช้การสัมภาษณ์ตัวต่อตัวจะดีกว่า

4.9.3 ถ้าผู้ดำเนินในการสนทนาคุมเกมไม่ได้ การสนทนากลุ่มจะไม่ราบรื่น

5. บริบทโรงเรียนบ้านหนองโป่งราษฎร์บำรุง

5.1 ที่ตั้ง

โรงเรียนบ้านหนองโป่งราษฎร์บำรุง ที่ตั้งเลขที่ หมู่ที่ 3 ตำบลขุย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30270 โทรศัพท์ 044-964219 e-mail : Website www.nongpong.ac.th สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 7 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันเปิดสอนระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อที่ 8 ไร่ 100 ตารางวา

5.2 ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนบ้านหนองโป่งราษฎร์บำรุง ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาประจำหมู่บ้านหนองโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลขุย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยได้รับบริจาคที่ดินจากนายร่วม หน่น้ำ และญาติพี่น้อง มีเนื้อที่ 8 ไร่ 1 งาน ชาวบ้านได้เสียสละสร้างอาคารแบบพิเศษกิ่งถาวร จำนวน 4 ห้องเรียน เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 โดยมีนักเรียนตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 จำนวน 84 คน โอนมาจากโรงเรียนชุมชนหนองบัววง มีครู 2 คน พ.ศ. 2523 โรงเรียนได้ขยายถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และขยายถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีต่อมา 9 สิงหาคม พ.ศ. 2523 ได้รับอนุญาตให้เปิดเป็นโรงเรียนเอกเทศโดยใช้ชื่อว่าโรงเรียนบ้านหนองโป่งราษฎร์บำรุง จนถึงปัจจุบัน

วันที่ 5 สิงหาคม 2533 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารแบบ สปข.105/2526 จำนวน 1 หลัง 4 ห้องเรียน งบประมาณ 180,000 บาท ตามสัญญาจ้างเลขที่ 93/2523 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2523 ข้อ 1 - 7 และสัญญาจ้างต่อเติมชั้นล่างอาคารเรียน 3 ห้องเรียน ลงวันที่ 6 กรกฎาคม 2523 ต่อมา พ.ศ. 2538 ต่อเติมอาคารเรียนชั้นล่าง 1 ห้องเรียน ใช้งบประมาณจากการบริจาค เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2556 ได้เปลี่ยนมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปี พ.ศ. 2546 ทางโรงเรียนได้รับเงินบริจาคจากคณะผ้าป่าจากสามัคคีศิษย์เก่า เป็นจำนวนเงินประมาณ 124,400 บาท เพื่อก่อสร้างรั้วกำแพงโรงเรียน

ปี พ.ศ. 2549 ทางโรงเรียนได้รับเงินบริจาคจากคณะผ้าป่าจากสามัคคีศิษย์เก่า เป็นจำนวนเงินประมาณ 220,000 บาท เพื่อก่อสร้างรั้วกำแพงโรงเรียนต่อ และลาดคอนกรีต หน้าอาคารแล้วเสร็จ

27 มกราคม 2555 นายภิญโญ กันหา ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียน

22 กันยายน 2555 ได้รับงบประมาณซ่อมแซมหลังคาอาคารเอนกประสงค์ 90,000 บาท

6 มีนาคม 2555 ได้รับงบประมาณเพื่อซ่อมแซมอาคารเรียน จากการขอ งบประมาณสำหรับโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย จำนวน 837,300 บาท ดำเนินการ ยกพื้นคอนกรีตในห้องเรียนและรอบอาคารเรียนขึ้น 10 ซม. ถมดินสนามฟุตบอล ถนนหินคลุก รอบโรงเรียน พร้อมร่องระบายน้ำเพื่อระบายน้ำออกนอกโรงเรียน สามารถแก้ปัญหาน้ำซึมเข้า และท่วมขังห้องเรียนได้

11 เมษายน 2556 จัดกิจกรรมทอดผ้าป่าสามัคคีร่วมกับคณะกรรมการโรงเรียน คณะครู ชุมชน ผู้ปกครอง เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2556 ได้งบประมาณจำนวน 295,000 บาท เพื่อดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบบริเวณโรงเรียนป้ายหินอ่อน ซ่อมแซมอาคารเรียน หลังคาอาคารเอนกประสงค์ โรงอาหารที่มีสภาพชำรุด ทрутโทรม ปรับปรุงซ่อมแซม ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องประชุมห้องพักครู ห้องน้ำครู ห้องน้ำนักเรียนที่แปร่งพื้นนักเรียน ศาลาพักผ่อน

11 พฤษภาคม 2556 ได้รับงบประมาณ 100,000 บาท เพื่อซ่อมแซมอาคาร เอนกประสงค์ โดย ดำเนินการฉาบ ทาสี และทำฟ้าห้องอนุบาล และห้องประชุม

26 พฤษภาคม 2556 ได้รับงบประมาณ 100,000 บาท เพื่อก่อสร้างถนน คอนกรีต เสริมเหล็กหน้าอาคารเรียน กว้าง 4 เมตร ยาว 55 เมตร และทำเพิ่มอีก 38 เมตร จากเงินผ้าป่า รวม ยาว 93 เมตร

5.3 เขตพื้นที่ให้บริการและสภาพชุมชน

หมู่บ้านในเขตบริการทั้งหมด 1 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองโปร่ง หมู่ 3 สภาพชุมชน รอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นที่ราบมีประชากรประมาณ 550 คนบริเวณใกล้เคียงโดยรอบ โรงเรียนได้แก่อำเภอหลักของชุมชนคือ ทานา เนื่องจากเป็นชุมชนที่ขาดแคลนน้ำในการทำ เกษตรประเภทอื่น ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จัก โดยทั่วไป คือประเพณีบุญบั้งไฟ บุญกุ่มข้าวใหญ่ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบอาชีพทำนาร้อยละ 99 นับถือศาสนา พุทธ ร้อยละ 10 ฐานะทาง เศรษฐกิจ และรายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี 20,000 บาทจำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 4 คน

5.4 คติพจน์

“ปัญญาเจเนปสาสติ ”ปัญญาเป็นเครื่องปกครองตน

5.5 คำขวัญของโรงเรียน

ความรู้ดี มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ เชิดชูคุณธรรม

5.6 สีประจำโรงเรียน

สีแดง - เขียว

5.7 ภาระงาน/ปริมาณงาน

5.7.1 ข้อมูลนักเรียน

ตารางที่ 2 ข้อมูลนักเรียน

ชั้น	จำนวน ห้อง	เพศ		รวม	ชื่อครูประจำชั้น
		ชาย	หญิง		
ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1	1	5	3	8	นางสมถวิล กิ่งโคกกรวด
ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2	1	9	4	13	นางสมถวิล กิ่งโคกกรวด
รวม อ.1-2	2	4	7	21	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	1	4	5	9	นายศุภชัย ทานกระโทก
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	1	6	2	8	นายศุภชัย ทานกระโทก
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	1	4	5	9	นางสาวนันทพร จิตรจำลอง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	1	8	2	10	นางสาวนันทพร จิตรจำลอง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	1	3	2	5	นางสาวโชติกา ลัทธิตธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	1	6	3	9	นางสาวโชติกา ลัทธิตธรรม
รวม ป.1-6		21	19	50	
รวม	8	45	26	71	

5.8 การจัดการเรียนการสอน โครงสร้างหลักสูตร

โรงเรียนบ้านหนองโป่งราษฎร์บำรุง เปิดทำการสอน 2 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา โดยได้จัดการเรียนรู้ และโครงสร้างของหลักสูตร ดังนี้

1. ระดับก่อนประถมศึกษา จัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

2. ระดับประถมศึกษา จัดการเรียนรู้สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยกำหนดเวลาเรียน ดังแสดงในตารางต่อไป

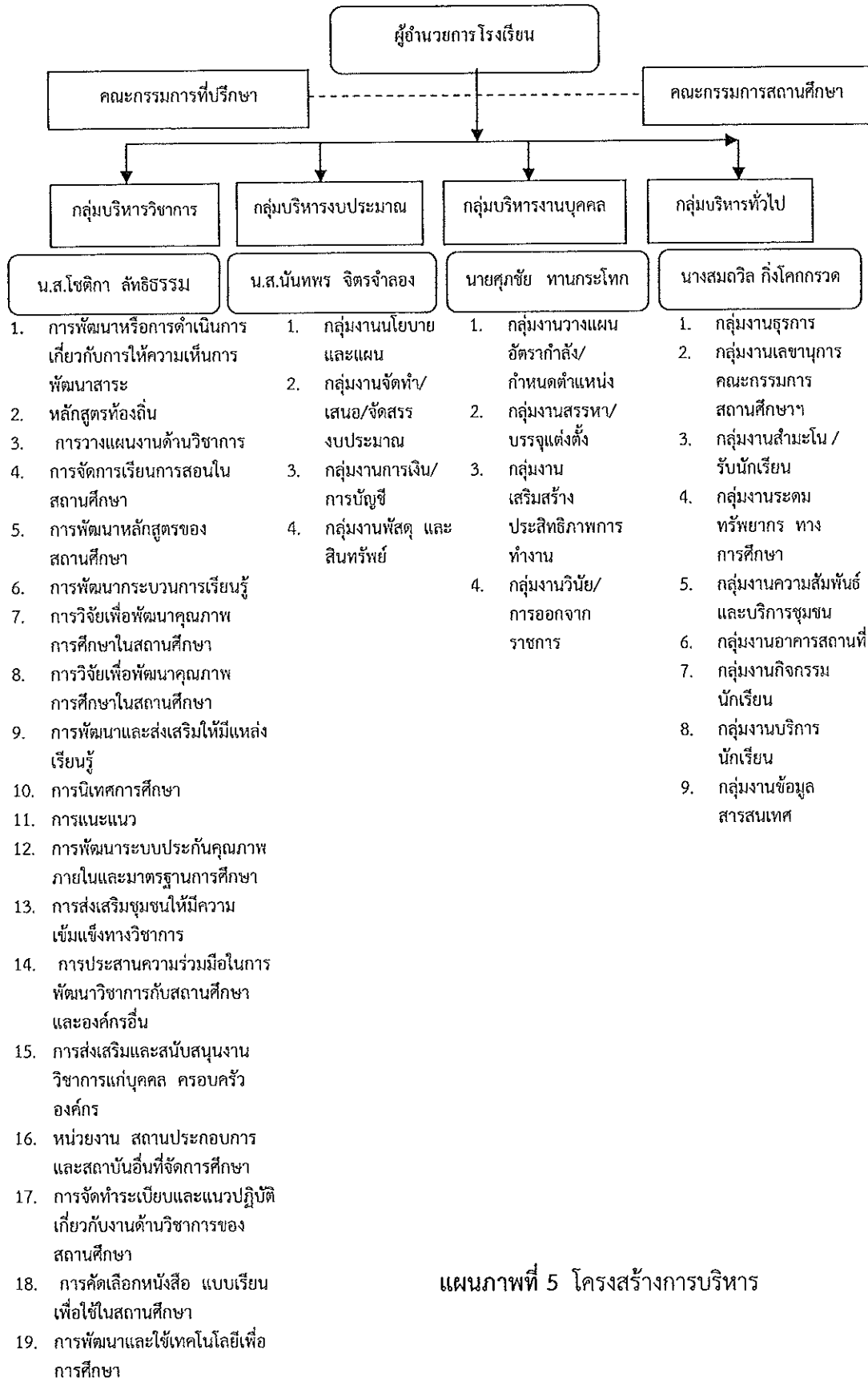
ตารางที่ 3 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้/ กิจกรรม	เวลาเรียนระดับประถมศึกษา					
	ป. 1	ป. 2	ป. 3	ป. 4	ป. 5	ป. 6
●กลุ่มสาระการเรียนรู้						
ภาษาไทย	200	200	200	160	160	160
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160
วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม						
1. ประวัติศาสตร์	120	120	120	120	120	120
2. ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)	(40)
3. หน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม	(80)	(80)	(80)	(80)	(80)	(80)
4. เศรษฐศาสตร์						
5. ภูมิศาสตร์						
สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	80	80	80
ศิลปะ	80	80	80	80	80	80
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80
ภาษาต่างประเทศ	40	40	40	80	80	80
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	840	840	840	840	840	840
● คอมพิวเตอร์พื้นฐาน	40	40	40	40	40	40
● กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน						
กิจกรรมแนะแนว	40	40	40	40	40	40
กิจกรรมนักเรียน	(80)	(80)	(80)	(80)	(80)	(80)
1. ลูกเสือ เนตรนารี	40	40	40	40	40	40
2. ชมรม ชุมนุม	30	30	30	30	30	30
กิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์	10	10	10	10	10	10
รวมเวลากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	120	120	120
รวมเวลาทั้งหมด	1,000 ชั่วโมง			1,000 ชั่วโมง		

5.9 การบริหารจัดการศึกษา

การบริหารจัดการศึกษายึดหลักการบริหารงานโดยใช้ระบบคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) ใช้ระบบบริหารงานโรงเรียนเป็นฐาน (SMB) ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนบ้านหนองโป่งราษฎร์บำรุง

แผนภาพที่ 5 โครงสร้างการบริหาร

5.10 วิสัยทัศน์

ปี 2556 โรงเรียนได้มาตรฐาน บริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วม ครูสอนดี นักเรียนมีคุณภาพ รักความเป็นไทย ใส่ใจการเรียนรู้

5.11 พันธกิจ

5.1.1 พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดหาสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.1.2 พัฒนารูปแบบการดำเนินงาน การสร้างเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียน

5.1.3 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ มีจิตวิญญาณ ความเป็นครู และยึดเด็กเป็นสำคัญ

5.1.4 พัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนชั้นพื้นฐาน และชุมชนในการจัดการศึกษา

5.12 เป้าหมาย

5.2.1 นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.2.2 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร เน้นคุณลักษณะรักความเป็นไทย ใฝ่เรียนรู้

5.2.3 ครูมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ

5.2.4 โรงเรียนบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) จัดการศึกษาได้มาตรฐาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

5.13 อัตลักษณ์ของโรงเรียน

รักความเป็นไทย ใส่ใจการเรียนรู้

5.14 เอกลักษณ์

โรงเรียนส่งเสริมดนตรีไทย

5.15 การบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านหนองโป่งราษฎร์บำรุง

แนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านหนองโป่งราษฎร์บำรุง มีรายละเอียดดังนี้

การบริหารงานวิชาการ

1. หลักการและแนวคิด

1.1 ยึดหลักให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ ของชุมชนและสังคม อย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม

1.2 มุ่งส่งเสริมโรงเรียนให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

1.3 มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

1.4 มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพ การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุก ช่วงชั้น ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน

1.5 มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและ คุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. ขอบข่ายและภารกิจงาน ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฯ

2.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระ หลักสูตรท้องถิ่น

2.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ

2.3 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

2.4 การพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน

2.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.6 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

2.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

2.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

2.9 การนิเทศการศึกษา

2.10 การแนะแนว

2.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

2.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับโรงเรียนและองค์กรอื่น

2.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร

หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน

2.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในโรงเรียน

2.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3. การบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนโรงเรียนดำเนินการทุกรายการตาม ภาระงานที่กฎกระทรวงฯ และประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

4. การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ

ภาระงานด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ต้องขอความเห็นชอบจาก คณะกรรมการโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ได้แก่

4.1 การวางแผนงานด้านวิชาการ

4.2 การพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน

4.3 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ขอบข่ายการดำเนินงานของโรงเรียน

1. วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้

2. วิเคราะห์หลักสูตรโรงเรียนเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่โรงเรียนหรือกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนให้ความสำคัญ

3. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของโรงเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของโรงเรียนเพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชา หน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนประเมิณผลและปรับปรุง

5. ผู้บริหารโรงเรียนอนุมัติ

การวางแผนงานด้านวิชาการ

1. วางแผนงานด้านวิชาการโดยการรวบรวมข้อมูลและกำกับ ดูแล นิเทศและติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2. ผู้บริหารโรงเรียนอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการโรงเรียนชั้นพื้นฐาน

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

1. จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยความร่วมมือของเครือข่ายโรงเรียน

2. จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบูรณาการการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้

4. จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

5. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

6. ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนพิการด้อยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

การพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน

1. จัดทำหลักสูตรโรงเรียนเป็นของตนเอง โดย

1.1 จัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.2 จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.3 จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

1.4 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้นสำหรับ
กลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้แก่ การศึกษาด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา
การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศ ผู้บกพร่อง พิการ และการศึกษาทางเลือก

1.5 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องสภาพปัญหา ความต้องการ
ของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และโลก

2. โรงเรียนสามารถจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การสอนและอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ โดยความร่วมมือของ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและเครือข่ายโรงเรียน

3. คณะกรรมการโรงเรียนชั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรโรงเรียน

4. นิเทศ ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผล
ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของ
ผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการ
ประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิด
เป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน
สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน
และ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย
เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ ไปพร้อมกันจากสื่อการ
เรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือ กับ
บิดามารดา และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนบทบาทและหน้าที่ของ
โรงเรียน

1. กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของโรงเรียนตามหลักสูตรโรงเรียนโดย
ให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

2. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผล
ของโรงเรียน

3. วัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ผลการเรียนและอนุมัติผลการ
เรียน

4. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้นและจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน
5. จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล
6. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน
7. ผู้บริหารโรงเรียนอนุมัติผลการประเมินการเรียนด้านต่าง ๆ รายปีและรายภาค ตัดสินผลการเรียนการผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
8. การเทียบโอนผลการเรียนเป็นอำนาจของโรงเรียนที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ได้แก่คณะกรรมการเทียบระดับการศึกษา ทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน และเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการพร้อมทั้งให้ผู้บริหารโรงเรียนอนุมัติการเทียบโอน

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

1. กำหนดนโยบายและแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานของนักเรียน ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา
2. พัฒนาครูและนักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด การจัดการ การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้ แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ
3. พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย
4. รวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษารวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

1. จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้พอเพียงเพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง กับการจัดกระบวนการเรียนรู้
2. จัดระบบแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ จัดให้มีห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ Resource Center สวนสุขภาพ สวนวรรณคดี สวนหนังสือ สวนธรรมะ เป็นต้น
3. จัดระบบข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนของโรงเรียนของตนเอง เช่น จัดเส้นทาง แผนที่ และระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดสถาบันการศึกษา พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

การนิเทศการศึกษา

1. สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายใน เป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่า ได้ปฏิบัติถูกต้อง ก้าวหน้า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง
2. จัดการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นระบบและกระบวนการ
3. จัดระบบนิเทศภายในโรงเรียนให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

การแนะแนว

1. กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการแนะแนวเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยให้ทุกคนในโรงเรียนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. จัดระบบงานและโครงสร้างองค์กรแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้ชัดเจน
3. สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องจิตวิทยาและการแนะแนว และดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้สามารถ บูรณาการในการจัดการเรียนรู้และเชื่อมโยง สู่การดำรงชีวิตประจำวัน
5. คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและบุคลิกภาพที่เหมาะสม ทำหน้าที่ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และคณะอนุกรรมการแนะแนว
6. ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบ
7. ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดี ระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชน
8. ประสานงานด้านการแนะแนว ระหว่างโรงเรียน องค์กรภาครัฐและเอกชน บ้าน ศาสนสถาน ชุมชน ในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว
9. เชื่อมโยงระบบแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของโรงเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน
2. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานและการสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน จัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูลมีความสมบูรณ์เรียกใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

3. จัดทำแผนโรงเรียนที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์ และแผนยุทธศาสตร์)
4. ดำเนินการตามแผนพัฒนาโรงเรียนในการดำเนินโครงการและกิจกรรมโรงเรียน ต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วม และวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle) หรือที่รู้จักกันว่าวงจร PDCA
5. ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง ด้วยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
6. ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน ตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก
7. จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการโรงเรียนชั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

1. จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น
2. ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน
3. ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ
4. พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับโรงเรียนและองค์กรอื่น

1. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
3. ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับแหล่งวิชาการในที่อื่น ๆ
4. จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่น เป็นต้น

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1. ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. จัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่ร่วมจัดการศึกษา
3. ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นร่วมกันจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
4. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนกับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและจำเป็น
6. ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านคุณภาพ และปริมาณเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน

1. ศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบ และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน
2. จัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้ และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน
3. ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน และแก้ไขปรับปรุง
4. นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียนไปสู่การปฏิบัติ
5. ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียนและนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในโรงเรียน

1. ศึกษา วิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักสูตรโรงเรียน เพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

3. ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1. จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของโรงเรียน
2. พัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียน
3. พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ
4. พัฒนาห้องสมุดของโรงเรียนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและชุมชน
5. นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหา ผลิต ใช้และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จเร เหมือนมั่น (2543 : 68) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเทศบาลเขตการศึกษา 6 ในด้านปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลเขตการศึกษา 6 ในด้านปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลเขตการศึกษา 6 พบว่า

1. ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการครบ 9 ด้านคือจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาปัญหาด้านการสอนก่อนเปิดภาคเรียนจัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนตามความสมัครใจและความสามารถของครูจัดหาสื่อการเรียนการสอนด้วยการจัดซื้อจากเงินงบประมาณกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจัดให้มีห้องสมุดโดยใช้ห้องเรียนของอาคารเรียนส่งเสริมการจัดกิจกรรมห้องสมุดจัดให้มีการวางแผนนิเทศในโรงเรียนจัดให้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ นำข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาวางแผนการจัดประชุมอบรมทางวิชาการ

2. ปัญหาการปฏิบัติงานส่วนใหญ่คือครูไม่ได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรไม่เพียงพอครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนครูขาดทักษะในการผลิตและซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอนโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพขาดงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือห้องสมุดการนิเทศการสอนโรงเรียนไม่สามารถจัดได้อย่างสม่ำเสมอขาดบุคลากรรับผิดชอบงานด้านวิชาการโดยเฉพาะครูจัดการเรียนการสอนโดยเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติและโรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดประชุมอบรมทางวิชาการ

สุนารี งามชื่น (2547: : 154) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มจุฬารณราชวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการโรงเรียนได้จัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติงานวิชาการ ในการจัดทำแผนงานวิชาการโรงเรียน กำหนดกรอบนโยบายมอบให้กลุ่มสาระการเรียนรู้และฝ่ายงานประชุมเขียนแผนร่วมกันแล้วนำเสนอฝ่ายบริหารเพื่อพิจารณา โดยมีฝ่ายวิชาการทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลจากการสรุปผลงานในรอบเดือน
- 2) ด้านการบริหารงานวิชาการโรงเรียนจัดบุคลากรตามวุฒิการศึกษา ตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์ จัดกลุ่มการเรียนรู้โดยกำหนดวิชาบังคับและวิชาเลือกตามโครงสร้างของหลักสูตร กำหนดเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชา เปิดโอกาสให้นักเรียนตามความถนัดความสนใจ กำหนดวิชาและเวลาเรียนตามที่หลักสูตรกำหนด จัดครูเข้าสอนโดยคำนึงถึงนโยบาย ของฝ่ายบริหาร จัดตามวุฒิการศึกษา วิชาเอก วิชาโท โรงเรียนมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและอำนวยความสะดวกในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ ในการดำเนินงานวิชาการ
- 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนครูจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และเนื้อหาวิชาศึกษาโครงสร้างหลักสูตรและวิเคราะห์หลักสูตรก่อนจัดทำแผนการสอน วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดจุดประสงค์ให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง กำหนดกิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผลโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนส่งเสริมการผลิตสื่อ โดยมีโครงการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอน
- 4) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ โรงเรียนมีแนวปฏิบัติการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีการจัดประชุม อบรม สัมมนา ก่อนเปิดภาคเรียน ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน สนับสนุนให้ศึกษาต่อตามสายงาน สนับสนุนให้ครูทำผลงานทางวิชาการ โรงเรียนจัดสอนซ่อมเสริมให้นักเรียน โดยจัดให้มีห้องเรียนเฉพาะ เพื่อการสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน จัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร โรงเรียนสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ในโรงเรียน เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้
- 5) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน และงานทะเบียนนักเรียน โรงเรียนกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูประเมินผลตามสภาพจริง โรงเรียนมีเจ้าหน้าที่ทะเบียนจัดทำหลักฐานเกี่ยวกับนักเรียน และ
- 6) ด้านการประเมินผลการจัดงานวิชาการ โรงเรียนประเมินผลการจัดงานวิชาการ โดยออกแบบสอบถาม ผู้มาร่วมงานวิชาการ ประเมินผลงานที่ปรากฏจัดประชุมและสรุปผลงานประจำปี ด้านปัญหาการดำเนินงานวิชาการ พบว่า โรงเรียนมีงบประมาณการดำเนินงานวิชาการจำกัด บุคลากรไม่เพียงพอในบางสาขาวิชา และครูมีภาระงานมาก ทำให้การดำเนินงานวิชาการไม่คล่องตัว

เดชะ ธีระตระกูล (2548 : 189) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารและครูผู้สอน ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไม่เพียงพอ การจัดทำหลักสูตรโรงเรียน ใช้วิธีการประยุกต์และพัฒนาจากโรงเรียนอื่น ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูยังมีไม่เพียงพอต่อชั้นเรียนและยังมีภาระงานอื่นอีกหลายด้าน ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารและครูยังขาดความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องการนิเทศได้อย่างสม่ำเสมอ ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารและครูไม่เข้าใจในเรื่องการวัดผล

และประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 แนวทางการพัฒนางานวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารมีการพัฒนาให้ความสนใจและปฏิบัติงานด้านวิชาการให้มากขึ้น

พินาน พินทอง (2548 : 167) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ระยะเวลาที่ 1 ผลการศึกษาความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ด้านโครงสร้าง โรงเรียนมีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยระดมทรัพยากรจากภาครัฐและเอกชน มาใช้ในการจัดการศึกษาเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการควบคุม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมิน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ด้านคน โรงเรียนมีส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากร ปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานครูและบุคลากรทางการศึกษา และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบคุณภาพของงาน และสิทธิประโยชน์ที่เป็นธรรม สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากร ด้านเทคโนโลยี โรงเรียนมีการระดมทุนเพื่อเพื่อจัดหา ผลิต พัฒนาเทคโนโลยี นำเทคโนโลยีมาใช้รูปพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบการใช้เทคโนโลยี ด้านงานโรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรโรงเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

ระยะเวลาที่ 2 พบศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในภาพรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีเพียงด้านเทคโนโลยีเท่านั้นที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีเพียงด้านเทคโนโลยีเท่านั้นที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่เหลือ คือโครงสร้าง ด้านคน และด้านงานอยู่ระดับมากทั้งหมด

ระยะเวลาที่ 3-4 พบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาศักยภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใน 4 ด้านคือ

1. การจัดโครงสร้างระบบการบริหารงานของโรงเรียนที่มีขนาดเล็กลงจะมีโครงสร้างซึ่งยืดหยุ่นมากขึ้นแตกต่างจากโครงสร้างแบบระบบราชการในโรงเรียนทั่วไปที่มีขนาดใหญ่กว่า ซึ่งจะมีการมอบหมายงานให้บุคลากรตามความรู้ความสามารถ ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กโครงสร้างจะเป็นแบบยืดหยุ่นมากขึ้น

2. รูปแบบการบริหารจัดการในโรงเรียนขนาดเล็ก จะต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบเพื่อให้เกิดศรัทธาในองค์กร ในอันที่จะสร้างความร่วมมือการบริหารจัดการทุกรูปแบบ ทั้งนี้การบริหารงานจะต้องอาศัยระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ

3. การจำแนกงานภายในโรงเรียน ควรแยกเป็นงานจำเป็นที่จะต้องทำด้วยตนเองและงานที่ไม่สำคัญจำเป็น การบริหารจัดการจำเป็นต้องทำ ผู้บริหารต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการมอบหมายงาน การประสานงาน ควบคุม กำกับให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ ใช้เวลาน้อยที่สุด เพื่อใช้เวลาส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอน

4. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากว่างประมาณที่จัดสรรให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่เพียงพอต่อการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน จะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ชุมชนหน่วยระดมทุนทรัพย์ แรงงาน ทั้งนี้เน้นการมีส่วนร่วมตามหลัก Education for All โดยให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการติดตามตรวจสอบและประเมินผลงาน

5. การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ส่งเสริมพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ควรมีการผสมผสานระหว่างครูใหม่กับครูเก่าให้ลงตัว

สุดารัตน์ มหาโชติวาณิชย์ (2548 : 69) ได้วิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและภาคตะวันออกที่เปิดสอนโครงการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอนในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2) ปัญหาการบริหารงานวิชาการจำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) 3) ปัญหาการบริหารงานวิชาการจำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) 4) ปัญหาการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียนโดยรวมและด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านสื่อการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) 5) แนวทางการพัฒนางานวิชาการมีดังนี้ 1. ด้านการวางแผนงานวิชาการ ควรจัดให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันในเรื่องหลักสูตร แผนงานวิชาการควรมีความชัดเจน โดยทำเป็นรายลึกอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และมีการชี้แจงให้ทุกฝ่ายทราบ 2. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมกันกำหนดนโยบายและวางแผนร่วมกัน นอกจากนี้ควรจัดอบรมครูผู้สอน ในการวิเคราะห์หลักสูตรและจัดประชุมสัมมนาอย่างสม่ำเสมอ 3. ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจัดอบรมส่งเสริมครูในเรื่องเทคนิควิธีการสอน และสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และสำรวจความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน 4. ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และเพียงพอต่อความต้องการ ได้ศึกษาดูงานเรื่องสื่อการเรียนการสอน และมีการติดตามผลการใช้สื่ออย่างสม่ำเสมอ 5. ด้านการนิเทศการศึกษา ควรการจัดอบรมบุคลากร มีการวางแผน และจัดระบบการนิเทศภายใน และดำเนินการติดตามอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานในการนิเทศในโรงเรียน 6. การวัดผลประเมินผล ควรมีการประชุมชี้แจงตามความเข้าใจแนวทางการปฏิบัติ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการ

วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง และจัดทำเอกสารเผยแพร่ การวัดประเมินผลจากสภาพจริงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

คัมภีร์ สุดแท้ (2553 : 181-184) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มี 2 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย คือ 1) องค์ประกอบหลักที่ 1 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มี 8 องค์ประกอบย่อย คือ 1.1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 1.2) การวางแผนด้านวิชาการ 1.3) การเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 1.4) การพัฒนาหนังสือ สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ 1.5) การวัดผลประเมินผลและการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 1.6) การนิเทศระเบียนและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 1.7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา และ 1.8) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรอื่นที่จัดการศึกษา 2) องค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มีองค์ประกอบย่อย คือ 2.1) การระบุเป้าหมาย 2.2) การจัดทำแผนกลยุทธ์ 2.3) การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ 2.4) การส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ 2.5) การตรวจสอบและประเมินผล 2.6) การสะท้อนผลรายงานผลการดำเนินงาน และการนำเสนอผลการประเมินไปใช้ 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่า โรงเรียนดำเนินการตามขั้นตอนในรูปแบบอย่างครอบคลุมทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และนำผลการประเมินไปใช้ ทำให้การบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กเป็นไปอย่างเป็นระบบ ช่วยแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพมากขึ้น 3) ผลการประเมินการใช้รูปแบบ พบว่า 3.1) ผลการใช้รูปแบบ ทั้งโดยรวมและองค์ประกอบหลักทั้ง 2 องค์ประกอบ มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก 3.2) ผลการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความมีประโยชน์ของรูปแบบโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3.3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า มีปัญหาคือ ครูไม่สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ การทุ่มเทพพัฒนางานวิชาการอย่างเดียวไม่ทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้ ครูไม่สามารถพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐานครบทุกสาระการเรียนรู้ได้ และมีการเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ โรงเรียนควรจัดหาแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูป ที่มีคุณภาพที่ดี ให้ให้ครู ควรนำกระบวนการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปประยุกต์ใช้ทั้งระบบ ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือ และประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

มุกดาร์ักษ์ ปาสาบุตร (2555 : 108) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ระดับปฏิบัติการบริหารงานวิชาการ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 มีความแตกต่างกัน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารวิชาการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศของ โรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ด้านสภาพ ปัญหาพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กผู้รับผิดชอบงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างชัดเจนและด้าน ข้อเสนอแนะได้ข้อสรุปว่า ควรมีการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก โรงเรียน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

ยุพา เวียงกลม อัดโดดดร (2555 : 215) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การบริหารวิชาการ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหาร วิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึง ประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้านและทุกประเด็น 2) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นดังนี้ 2.1) การพัฒนา หลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 4.51) 2.2) การจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย 4.44) 2.3) การวัดผล ประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 4.33) และ 2.4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ค่าเฉลี่ย 4.16) 3) ยุทธศาสตร์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ควร ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก คือ 3.1) พลิกโฉมการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3.2) วัดผล ประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืน 3.3) ปรับการเปลี่ยนการสอนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3.4) เปลี่ยนกระบวนทัศน์หลักสูตรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สวัสดิ์ สุวรรณศรี (2556 : 501) ได้วิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนา ประสิทธิภาพการควมรวมสถานศึกษาขนาดเล็ก ของการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุง หลักสูตร โดยคำนึงถึงกาสรบรรลุปเป้าหมายเพื่อปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ให้สามารถ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่นทั้งในโรงเรียนหลักและโรงเรียนมารวม และยังคงสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด โดยมี แนวปฏิบัติที่สำคัญคือ 1) ให้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรมาใช้ร่วมกัน และ 2) ให้จัดกิจกรรมการ เรียนการสอนตามหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในบริบทที่ต่างกันได้ กระบวนการเรียนรู้ ระบุว่าด้วยการวัดผลประเมินผล การนิเทศภายในสถานศึกษา สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาและห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนควรรวมให้ใช้ ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวปฏิบัติ คือให้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรมาใช้ร่วมกัน ให้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในบริบทที่ต่างกันได้ ให้ แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงระเบียบว่าด้วยการวัดผลและประเมินผลร่วมกัน ให้มีการวัดและ

ประเมินผลให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน ให้พัฒนากระบวนการนิเทศภายใน สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ให้พัฒนาผู้นิเทศให้มีความรู้ความสามารถ ให้โรงเรียนมารวมนำสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกัน ให้โรงเรียนมีหลักมีศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ให้โรงเรียนมารวมนำหนังสือ ตู้ ชั้นวางหนังสือ วัสดุครุภัณฑ์ห้องสมุดมาใช้ร่วมกัน ให้จัดกิจกรรม จูงใจให้นักเรียนเข้าใช้ห้องสมุดอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานประจำ ที่ห้องสมุด

งานวิจัยต่างประเทศ

แวน และ แรมบารอส (Vance and Rambharose. 1996 : 186) ได้ศึกษา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจของผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรในการปฏิบัติงานด้าน วิชาการ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรในหน่วยงาน มีความต้องการให้ผู้บริหารให้ความสนใจดูแล ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนในการปฏิบัติงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง จึงจะนำมาซึ่งความสำเร็จใน การบริหารงาน

แมคแคธรี (McMaethy. 1998 : 705) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยม ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ พบว่า กลุ่มครูที่มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับ ผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เกี่ยวกับบทบาทในการปฏิบัติงาน ด้านวิชาการ เรื่อง การสังเกตการณ์สอน การวัดผลและประเมินผล การจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารด้านวิชาการ และการตัดสินใจของโรงเรียน ควรมีบทบาทที่มีความรับผิดชอบ และบริหารงานวิชาการให้มี ประสิทธิภาพมากที่สุด

มาร์เทลลารอ (Martellaro. 1999 : 1583) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของ โรงเรียนที่มีผลสำเร็จทางวิชาการในรัฐแม็กซิโก โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของ โรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทาง วิชาการจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ในการควบคุมการศึกษา และอิทธิพลที่เป็นไปได้ จาก ข้อมูลที่สามารถหามาได้ ใช้ตัวแปรจากผลสรุปการทดลอง ทักษะเบื้องต้นของนักเรียนลำดับชั้นที่ 5,8 และ 11 ในปี 1997 และในปี 1999 ในโรงเรียนนิวแม็กซิโก ผลการศึกษาพบว่า มี ความสัมพันธ์ในช่วงท้ายของการศึกษา พบว่า ถึงแม้สหพันธ์ที่พบตามแบบเพียร์สัน ว่ามีแนวโน้ม ที่จะบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ กับตัวแปรอื่นๆเช่น จำนวนร้อยละของนักเรียน ได้เรียนมีศีลธรรม จรรยา ของนักเรียนเบื้องต้น และตัวแปรอื่นๆจะถูกรวบรวมในรูปแบบดังกล่าว ก็ไม่ปรากฏ ความสัมพันธ์ และดูเหมือนว่าจะไม่มีเหตุผลใดที่จะเชื่อถือหรือยอมรับว่าขนาดโรงเรียนจะมี ความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ

เมอร์ฟี (Murphy. 2002) ได้วิจัยเรื่องเกี่ยวกับผู้บริหารการศึกษาที่มีอาชีพ พบว่า การเป็นผู้บริหารที่มีอาชีพ ต้องมีกฎความเป็นผู้นำ มีพื้นฐานความมีวินัย มีพื้นฐานความรู้อาชีพ และสนใจเทคนิค เนื้อหาสาระเกี่ยวกับงานวิชาการ และการเอาใจใส่ดูแล ในการเป็นผู้นำทาง การศึกษา โดยสร้างกฎไว้ 3 ข้อ คือ มีศีลธรรม การศึกษาและสร้างสรรค์สังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ สรุปได้ว่างานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญ ของการบริหารโรงเรียนที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง เพราะกระบวนการผลิตและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมปัจจุบันได้ โดยทางโรงเรียนจัดทำ SWOT Analysis เพื่อหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการบริหารงานวิชาการ ทั้ง 17 ด้าน ตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ 1) การพัฒนาหรือการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเปรียบเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชน ให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และ 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เมื่อได้ดำเนินการจัดทำ SWOT Analysis แล้ว จึงจัดทำยุทธศาสตร์ของโรงเรียน เป็นแนวทางในการนำข้อมูลใช้ในการวางแผนการตัดสินใจและการจัดการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน